

Gröna bibliotek som en mångfunktionell urban allmänning

– en exempelstudie av biblioteket Garaget och projektet Gröna biblioteket i Malmö

Green libraries as a multifunctional urban commons

- a case study of a library and a green library project in Malmö, Sweden

Elias Haglund

Självständigt arbete • (15 hp)

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Landskapsarkitekturprogrammet

Alnarp 2021

Gröna bibliotek som en mångfunktionell urban allmänning – en exempelstudie av biblioteket Garaget och delprojektet Gröna biblioteket

Green libraries as a multifunctional urban commons

- a case study of the library Garaget and the project Gröna biblioteket in Malmö, Sweden

Elias Haglund

Handledare: Matilda Alfengård, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. handledare: Gunilla Lindholm, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Maria Kylin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: (15 hp)
Nivå och fördjupning: (Grundnivå, G2E)
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845 40045
Program/utbildning: Landskapsarkitekturprogrammet
Kursansvarig inst.: Arne Nordius och Åsa Bensch

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2021
Omslagsbild: David Midbjer

Nyckelord: Bibliotek, allmänningar, urbana allmänningar, urbana gröna allmänningar, kulturella allmänningar, kunskapsallmänningar, subtraktion

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Social hållbarhet innefattar bland annat att människor har en god välfärd och god tillgång till lärande. God välfärd är till exempel viktigt för människors hälsa och lärande är viktigt för att utveckla förmågor att lösa samhällsproblem. Välfärd och lärande är därför viktiga gemensamma resurser som behöver fördelas ”någorlunda” rättvist.

Syftet med denna studie är att undersöka hur samspelet mellan bibliotek och det relativt nya fenomenet ”gröna bibliotek” kan spela en roll för en hållbar resursfördelning och därmed bidra till människors välfärd och lärande. Platsen för studien är biblioteket Garaget i Malmö och delprojektet Gröna biblioteket som finansieras av områdessatsningen Case Sofielund 2030.

Studiens metod består av en litteraturoversikt och en exempelstudie. Litteraturoversikten tar spjärn mot olika teoribildningar kring allmänningar och bibliotek. Exempelstudien bygger i sin tur på semistrukturerade intervjuer och en dokumentstudie.

Studien visar att samspelet mellan Garaget och Gröna biblioteket kan bidra till att en mer mångfunktionell urban allmänning etableras på Garaget. Detta kan bidra till en hållbar resursfördelning, till exempel genom att fler gränsinteraktioner kan ske. Det kan i sin tur bidra till ett ökat socialt och kulturellt kapital och skapande av kunskap, samt till att fler personer kan skapa en starkare relation till naturen. Samtidigt blir biblioteket mer sårbart för olika former av subtraktion.

Nyckelord: bibliotek, allmänningar, urbana allmänningar, urbana gröna allmänningar, kulturella allmänningar, kunskapsallmänningar, subtraktion

Abstract

Social sustainability includes among other things, that people have welfare and access to learning. For example, welfare is important for people's health, while learning is important to develop abilities in order to solve possible societal problems. Thus, welfare and learning are important shared resources that need to be distributed “somewhat” justly.

The purpose of this study is to investigate how the interplay between libraries and the relatively new phenomenon “green libraries” can have an impact for a sustainable resource distribution, and thus contribute to people's welfare and learning. The place of the study is the library Garaget in Malmö, Sweden, and the project Gröna biblioteket (The Green Library) which is financed by the municipal neighbourhood effort Case Sofielund 2030.

The method of the study consists of a literature overview and a case study. The literature overview revolves around theories on commons and libraries. The case study is built on semi-structured interviews and a document study.

The study shows that the interplay between Garaget and Gröna biblioteket can lead to the establishing of a more multi-functional urban commons at Garaget and in its outdoor environments. It can contribute to a more sustainable resource distribution in a number of ways, for example, through more boundary interactions. This can lead to for example, increased social capital and creation of knowledge, as well as that more people can develop a stronger relationship to nature. At the same time libraries can become more vulnerable to different forms of subtraction.

Keywords: libraries, commons, urban commons, urban green commons, cultural commons, knowledge commons, subtraction

Förord

Under mina år på landskapsarkitektprogrammet har jag ofta upplevt diskussionerna intressanta kring hur vi skapar inkluderande och hållbara miljöer. I kursen ”Studio 3 – Stora landskap” i årskurs 3 kom jag i kontakt med begreppet allmänningar som jag kände att jag gärna ville utforska.

I detta arbete har flera personer hjälpt mig. För era insatser är jag väldigt tacksam. Tack respondenterna på Kulturförvaltningen och Miljöförvaltningen i Malmö för er mottaglighet för att interagera med studenter och er passion för ert arbete. Jag vill också tacka Nicholas Keller från föreningen Växtvärdet som bistått med inspirerande samtal och material om gröna bibliotek. Vidare har flera i Växtvärdet generöst delat med sig av sina erfarenheter av att arbeta med inkludering och skapande av öppna urbana gröna miljöer i Malmö. Tack också till Anders Larsson, Peter Parker och Hjalmar Falck som bistått med material och värdefull inspiration till uppsatsen. Tack till David Midbjer som tagit samtliga foton från platsen. Ett stort tack till min familj: Daniel Haglund, Anders Nystrand, Margareta Haglund, Aili Svensson och Simon Haglund som hjälpt genom att ge tips, bolla idéer och korrekturläsa. Slutligen vill jag tacka min handledare Matilda Alfengård som synnerligen hjälpt och utmanat mig att förstå och nyansera akademiskt skrivande samt problematisera flera olika teoretiska begrepp.

Begreppsförklaringar

Allmänningar

En allmänning definieras som ”gemensamt ägd mark tillhörande t.ex. ett härad” (Nationalencyklopedin 2021). Denna definition är mer snäv än engelskans commons. Commons är idag ett mycket brett begrepp som det kontinuerligt utvecklas teorier kring. Teorier om det engelska begreppet commons populariserades på 1960-talet (se Hardin 1968). Det är ett ekonomiskt begrepp eftersom det berör olika teorier om hur en gemenskap kan förvalta dess gemensamma resurser. Det används ofta idag även inom urban teori och kallas då urban commons. I denna uppsats används allmänning istället för det engelska begreppet commons. En vidare beskrivning av allmänningar görs i kapitel 4.3 i litteraturöversikten.

Innehållsförteckning

Begreppsförklaringar	5
Allmänningar	5
1. Inledning.....	11
1.1. Introduktion	11
1.2. Syfte och mål	12
1.3. Frågeställningar.....	13
1.4. Avgränsningar	13
1.4.1. Teorier om allmänningar	13
1.4.2. Geografisk och rumslig avgränsning.....	13
1.4.3. Tidsmässig avgränsning.....	13
2. Metod.....	14
2.1. Litteraturstudie	14
2.2. Exempelstudie.....	14
2.2.1. Exemplet.....	14
2.2.2. Dokumentstudie	15
2.2.3. Semistrukturerad intervju.....	15
2.3. Analys.....	16
3. Litteraturoversikt	17
3.1. Bibliotek	17
3.1.1. Bibliotek som "gränsobjekt"	17
3.1.2. Biblioteks utmaningar	18
3.1.3. Bibliotek och fördelning	18
3.2. Gröna bibliotek	18
3.3. Allmänningar: teoretiska utgångspunkter	19
3.3.1. Allmänningar och subtraktion	19
3.3.2. Olika sätt att förvalta gemensamma resurser.....	19
3.3.3. Olika rättigheter inom allmänningar	20
3.4. Urbana allmänningar	21
3.4.1. Exempel på urbana allmänningar	21
3.4.2. Att skapa nya urbana allmänningar	21

3.4.3.	Fördelning av urbana allmänningar	22
3.5.	Kunskapsallmänningar	22
3.5.1.	Kunskapsallmänningar och subtraktion	22
3.5.2.	Att skapa ny kunskap	22
3.6.	Kulturella allmänningar	23
3.6.1.	Kultur och kulturellt kapital.....	23
3.6.2.	Kultur som allmänning.....	23
3.7.	Urbana gröna allmänningar (UGA:er).....	24
3.7.1.	Olika definitioner	24
3.7.2.	UGA:er bygger kulturellt kapital	25
3.7.3.	Gränsinteraktioner.....	25
3.8.	Sammanfattande analytiska verktyg	26
4.	Biblioteket Garaget och delprojektet Gröna biblioteket.....	28
4.1.	Garaget.....	28
4.2.	Gröna biblioteket	29
4.3.	Kontextuella förutsättningar	31
4.3.1.	Malmö stad	31
4.3.2.	Sofielund.....	32
Case Sofielund 2030.....		32
4.4.	Resultat för Garaget.....	33
4.4.1.	Mångfunktionalitet.....	34
4.4.2.	Syn på bibliotekets grunduppdrag	35
4.5.	Resultat för Gröna biblioteket	36
4.5.1.	Fysiska strukturer och aktiviteter	36
4.5.2.	Förvaltning och användning av utomhusmiljö	36
4.5.3.	Syn på kunskap och växtlighet	39
4.5.4.	Personalkompetens	39
4.5.5.	Syn på biblioteketsgrunduppdrag	40
4.5.6.	Kommunalt möjliggörande.....	40
4.5.7.	Områdessynergier.....	41
5.	Diskussion	42
5.1.	Slutsats	45
5.2.	Metodreflektion.....	47
5.3.	Framtida studier	48

Tabellförteckning

Tabell 1. Analyserade dokument i dokumentstudien.	15
Tabell 2. Sammanfattande analytiska verktyg	27

Figurförteckning

Figur 1. ”Olika rättigheter till allmänningar” (omgjord version) (Schlager & Ostrom 1992, se Colding, Barthel, Bendt, Snep, van der Knaap & Ernstson 2013:1041)	20
Figur 2. Invånares olika rättigheter i förhållande till olika marktyper och typ av förvaltning. (x) = partiell rättighet. UGA:er ökar möjligheten för personer att förvalta och få tillgång till grönytor.(Colding et al. 2013)	25
Figur 3. Garagets framsida 1	28
Figur 4. Garagets framsida 2 - entré	28
Figur 5. Vy över Garagets utomhusmiljöer.....	29
Figur 6. Garagets framsida 3	30
Figur 7. Garagets baksida 1	30
Figur 8. Garagets baksida 2	30
Figur 9: Folkbibliotek i Malmö stad. Källa: Lantmäteriet (2021), Malmö stad (2021)	31
Figur 10. Garagets upptagningsområde och Case Sofielund 2030:s arbetsområde. Källa: Lantmäteriet (2021), Malmö stad (2021).....	33

Förkortningar

UGA	Urban gröna allmänning
UGA:er	Urbana gröna allmänningar

1. Inledning

1.1. Introduktion

Att skapa ett hållbart samhälle är en av vår samtids största utmaningar. Hållbarhet är ett komplext begrepp med de olika dimensionerna ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet (Olsson 2012:1). Av särskild vikt för social hållbarhet är att samhället bör ha en god välfärd. Människor behöver en god levnadsstandard, leva i en god miljö och kunna ta del av det goda livet. Olsson menar också att välfärden måste vara ”någorlunda” rättvist fördelad (ibid). Om välfärden inte fördelas rättvist kan ojämlikhet uppstå, vilket ofta leder till ökad oro i samhället. Ytterligare en central del för social hållbarhet är samhällets kapacitet att kunna lösa de utmaningar som det ställs inför (ibid). Denna kapacitet kan utvecklas genom lärande och ”kunskapsöverföring” mellan olika individer, grupper och organisationer i samhället. Fördelning av välfärd och att möjliggöra för lärande på ett rättvist sätt är därför viktigt i arbetet för ett hållbart samhälle.

En grundläggande förutsättning för att ett samhälle ska ha en god välfärd och förmåga att lösa problem är därför att det finns tillgång till gemensamma resurser som kan fördelas (Olsson 2012:3). Goda livsmiljöer och möjligheter till lärande kan till exempel vara en del av samhällets gemensamma resurser för att uppnå social hållbarhet. Omvänt kan resursbrist i form av otillräckliga livsmiljöer eller undermålig möjlighet till lärande leda till minskad social hållbarhet. Leach et al. menar att resursbrister i dagens samhälle ofta beror på en orättvis fördelning av resurser snarare än en brist på resurser i sig (2018:6). Vi behöver därmed fokusera på att fördela gemensamma resurser hållbart lika mycket som att skapa och använda dem hållbart.

Det finns ett stort behov av att hantera och fördela gemensamma resurser på ett hållbart sätt, särskilt när allt fler flyttar till samma plats och konkurrensen om gemensamma resurser ökar (Foster & Iaione 2018:1). Det råder också globala privatiseringstrender, vilket gör att tillgänglig mark och andra gemensamma resurser minskar runtom i världen (Colding & Barthel 2013:163). Bostadsområden kan exempelvis gentrificeras vilket bland annat kan leda till att priser på fastigheter stiger och offentliga ytor privatiseras (Smith & Williams, 2007:3).

Offentligt finansierade bibliotek kan anses vara ”en gemensam resurs för informationsförsörjning, utbildning, bildning och demokrati för alla” (Svensk biblioteksforening 2019:3, 33). Enligt Hernández-Pérez, Vilariño och Domènech är bibliotek en öppen plats där människor med olika behov och intressen kan träffas (2020:2). Med andra ord kan biblioteket ses både som en gemensam resurs och ett sätt att fördela resurser enligt de behov och intressen som finns.

Enligt Hernández-Pérez et al. har bibliotek genom tiderna ständigt strävat efter innovativa sätt att tillmötesgå lokala behov. Idag sker till exempel en rörelse mot att jobba mer med ekologisk hållbarhet som en del av bibliotekens verksamhet. International Federation of Library Associations, IFLA, har myntat begreppet green libraries. Ett grönt bibliotek eftersträvar att både biblioteksbyggnaden och den service som erbjuds ska genomsyras av ekologisk hållbarhet (Werner 2013:6). Biblioteket ska exempelvis vara en förebild för hållbarhet inom utbildning och kultur och ytor omkring byggnaden ska ”grönifieras” (ibid:395).

I Malmö driver biblioteket Garaget tillsammans med föreningen Växtväcket ett projekt inspirerat av green libraries: ”Gröna biblioteket – ett urbant laboratorium”. En del av projektet är att under sommaren 2021 skapa utomhusmiljöer för stadsodling i samarbete med ungdomar. Projektet är en del av den kommunala satsningen Case Sofielund 2030. Det övergripande målet med satsningen är dels att öka hållbarheten i området Sofielund i Malmö och dels att sprida idéer och erfarenheter om lyckade arbetsmetoder (Tillväxtverket 2018). Projektet Gröna biblioteket kan därför både ses som en satsning för ökad hållbarhet i Malmö, samt ett utforskande om hur idén kan användas på andra bibliotek i staden.

Vad samhällets gemensamma resurser är och hur de kan fördelas på ett hållbart sätt har utforskats genom olika teorier kring allmänningar (se till exempel Foster & Iaione 2019). Denna uppsats kommer att med hjälp av dessa teorier undersöka vad en grön utomhusmiljö kan tillföra till ett biblioteks verksamhet och dess arbete för en hållbar resursfördelning.

1.2. Syfte och mål

Bibliotek kan ses som en allmänning som tillgängliggör gemensamma resurser för människor (Hess & Ostrom 2007:9). Samtidigt bedriver biblioteket Garaget i Malmö en verksamhet som är ovanlig för bibliotek i Sverige genom att bland annat innefatta en kreativ verkstad, ett kafé, en öppen scen och en grön inomhus- och utomhusmiljö. Utifrån teorier om allmänningar vill jag undersöka samspelet mellan Garagets ordinarie verksamhet, dess utomhusmiljöer och gröna bibliotek – och hur bibliotek kan arbeta för en hållbar resursfördelning. Genom denna undersökning söker jag samtidigt förstå vad en allmänning kan vara och hur den fungerar.

1.3. Frågeställningar

Utifrån studiens syfte undersöks följande huvudfrågeställning och två delfrågeställningar:

På vilket sätt kan gröna bibliotek bidra till en hållbar resursfördelning?

Vad karaktäriserar en allmänning och hur kan biblioteket Garaget och Gröna biblioteket förstås utifrån detta?

Vilken roll spelar utomhusmiljöerna för gröna bibliotek?

1.4. Avgränsningar

1.4.1. Teorier om allmänningar

I uppsatsen lyfts teoretiska perspektiv om bibliotek och olika typer av allmänningar: kunskapsallmänningar, kulturella allmänningar, urbana allmänningar samt urbana gröna allmänningar. Uppsatsens litterära källor om bibliotek och allmänningar har i huvudsak skrivits 2005–2020 och kan alltså ses som relativt nya teorier. Samtliga teorier om allmänningar tar på ett eller annat sätt Elinor Ostroms forskning om allmänningar som utgångspunkt.

1.4.2. Geografisk och rumslig avgränsning

I denna uppsats undersöks projektet Gröna biblioteket på Garaget i Malmö. Den rumsliga avgränsningen är Garagets bibliotekslokal och de utomhusmiljöer som är i anslutning till byggnaden.

1.4.3. Tidsmässig avgränsning

Projektet Gröna biblioteket är ett tillfälligt delprojekt i områdessatsningen Case Sofielund 2030 i bostads- och industriområdet Sofielund i Malmö. Det pågår på biblioteket Garaget och avslutas år 2022. I samband med covid-19 har ett antal anpassningar gjorts vilket innebär att projektet fortfarande är i ett tidigt skede (Tillväxtverket 2021). I uppsatsen undersöks projektet utifrån dess tidiga skede och de planer som finns för projektets fortsatta arbete. Dokument om projektet Gröna biblioteket har publicerats mellan år 2018 och januari år 2021. Senare publicerade dokument har ej inkluderats.

2. Metod

Denna uppsats har två huvudsakliga tillvägagångssätt använts för att samla in material: en litteraturstudie och exempelstudie. Ansatsen har varit abduktiv. Ett abduktivt angreppssätt innebär att arbeta växelvis med insamling av teori och empiri (Patel & Davidsson 2011:23).

2.1. Litteraturstudie

Med inspiration från fallstudiemetodiken syftar litteraturstudien till att ge en bakgrundsbeskrivning och teoretisk överblick av relevant litteratur för bibliotek och allmänningar och deras koppling till resursfördelning. Litteratur och teorier har eftersökts i Google Scholar med utgångspunkt i det engelska begreppet commons. De sökord som använts innefattar commons, urban commons, libraries and urban commons, green libraries, common pool resource, urban green commons, urban commons and rights, cultural commons, knowledge commons.

Teorierna rör sig inom olika discipliner och huvudsakligen samhällsvetenskap, sociologi, kulturgeografi, ekonomisk teori och miljövetenskap. Huvudförfattare har ett huvudsakligen västerländskt perspektiv.

2.2. Exempelstudie

Exempelstudien består av semistrukturerade intervjuer och dokumentstudier. Dessa är två vanliga insamlingstekniker i fallstudier (Yin 2018:127). Dessa har valts dels för att de kan ge ett större djup i undersökningen av fallet, dels för att de kan komplettera varandra.

2.2.1. Exemplet

Exemplet är delprojektet Gröna biblioteket som pågår på biblioteket Garaget i Malmö. Gröna bibliotekets mål är att skapa ett stadsodlingscenter för alla åldrar på biblioteket Garaget i Sofielund (Tillväxtverket 2021). Det utförs genom omformningar av bibliotekets inomhus- och utomhusmiljöer och genom nya aktiviteter för besökare och personal (ibid). Projektet är ett intressant fall att studera ef-

tersom gröna utomhusmiljöers betydelse för bibliotekens arbete för resursfördelning inte är särskilt utforskat. Projektet är också lämpligt att undersöka eftersom det uttryckligen är inspirerat av IFLA:s gröna bibliotek-begrepp (Växtvärdet 2020). Eftersom uppsatsens syfte är att undersöka samspelet mellan Garaget och Gröna biblioteket för en hållbar resursfördelning är det relevant att inkludera båda i exempelstudien.

2.2.2. Dokumentstudie

Att analysera dokument är vanligt förekommande i fallstudier (Yin 2018:114). Nedan följer en tabell på utvalda dokument och motivering till varför de har inkluderats.

Tabell 1. Analyserade dokument i dokumentstudien.

Dokument	Motivering
Gröna bibliotekets projektförslag (Växtvärdet 2020)	Beskriver ingående projektets mål och tillvägagångssätt
Tillväxtverkets beslut om förlängt stöd till Case Sofielund 2030 (Tillväxtverket 2021)	Beskriver projektets relation till Case Sofielund 2030
Avstämningsmöte med Tillväxtverket om Gröna biblioteket. (Malmö stad 2020)	Beskriver översiktligt projektets relation till Garaget och Case Sofielund 2030
Case Sofielund 2030:s projektbeskrivning från Tillväxtverkets projektbank (Tillväxtverket 2018)	Beskriver Case Sofielund 2030:s mål
Malmö översiktsplan - planstrategi (hädanefter Malmö ÖP) (Malmö stad 2018)	Beskriver strategier för arbete med utomhusmiljöer

2.2.3. Semistrukturerad intervju

En semistrukturerad intervju innebär att frågor ställs utifrån ett antal olika teman och respondenten har stor frihet att svara som hen vill (Patel & Davidsson 2011:82). Två personer involverade i projektet Gröna biblioteket har intervjuats. Den ena respondenten arbetar som verksamhetsutvecklare på biblioteket Garaget och är anställd på Kulturförvaltningen (hädanefter KF). Respondent 2 arbetar som projektledare i satsningen Case Sofielund 2030 och är anställd på Miljöförvaltningen (hädanefter MF). Dessa har valts ut eftersom de från respektive förvaltning är projektansvariga för Gröna biblioteket och därmed har väldigt god insyn i projektet.

2.3. Analys

Materialet har analyserats genom tematisering. Tematisering är vanligt förekommande i kvalitativa studier och går ut på att identifiera ett antal teman ur det insamlade materialet (Bryman 2018:702). Dessa teman beskrivs som karaktärsdrag för Garaget och Gröna biblioteket i resultat/analys. Karaktärsdrag analyseras utifrån ett antal analysverktyg som presenteras i slutet av litteraturöversikten. Dessa verktyg bearbetas till mer läsbara och passande underrubriker för varje analyserade karaktärsdrag.

3. Litteraturöversikt

Detta kapitel innehåller teorier och översikt om olika allmänningar och bibliotek, eftersom uppsatsen syftar till att diskutera Garagets och Gröna bibliotekets arbete för en hållbar resursfördelning utifrån dessa teorier. Detta avsnitt besvarar således till viss del uppsatsens första frågeställning. De allmänningar som berörs är urbana allmänningar, kunskapsallmänningar, kulturella allmänningar och urbana gröna allmänningar. De undersöks för att kunna diskutera en mer fullständig bild av biblioteket Garaget som en plats för kunskap och kultur i staden, och vad delprojektet Gröna biblioteket och en grönyta för stadsodling tillför till den ordinarie verksamheten.

3.1. Bibliotek

3.1.1. Bibliotek som "gränsobjekt"

Enligt Hernández-Pérez et al. har biblioteket spelat olika roller i historien (2020:1). De har "å ena sidan länge varit en erkänd och stabil institution och å andra sidan skapat nya former av innovativ service anpassat till de lokala gemenskaper de ger service till" (ibid). De menar dock att bibliotek idag alltmer arbetar utåtriktat med att lyssna in invånarens behov och försöka tillgodose dem tillsammans (ibid:6).

Hernández-Pérez et al. beskriver därför biblioteket som ett gränsobjekt (2020:2). Med det menas att biblioteket är tillräckligt flexibelt för att anpassas till olika behov men att det i dess användning ändå finns en gemensam identitet. Här samsas olika intressen och behov på en gemensam mötesplats som är öppen för alla. Till exempel lånas och läses böcker, vissa studerar, medan andra besöker kulturaktiviteter. Det finns ofta plats för "gör-det-själv"-skapande och "skapandeteknologier". Ofta är det en särskilt viktig plats för utsatta grupper i samhället som riskerar social exkludering. Dessutom verkar bibliotek spela särskilt viktiga funktioner under finanskriser.

3.1.2. Biblioteks utmaningar

Hernández-Pérez et al. menar att bibliotek i ett globalt perspektiv ställs inför två utmaningar för att fortsätta spela sin viktiga samhällsroll (ibid:1). Den ena är att verksamheten riskerar bli inaktuell när stora mängder information redan är tillgängligt på internet. Den andra är att de ekonomiska förutsättningarna för bibliotek att bedriva sin verksamhet har försämrats. Sedan 2010 har till exempel en femtedel av alla offentliga bibliotek lagts ner i Storbritannien (ibid:2).

3.1.3. Bibliotek och fördelning

Enligt Wyatt, Mcquire och Butt har biblioteket alltmer blivit en omfördelande nod (2018:2948). Dels är den en plats för att få tillgång till resurser och ha fysiska möten. Men de är också en nod för ”sammankoppling, styrning och omfördelning av olika färdigheter och kunskaper”. De eftersträvar ofta att vara en plats där ny kultur uppstår. Bibliotek kan på så vis ses som viktiga offentliga platser inom ”ett större kreativt nätverk” (ibid).

3.2. Gröna bibliotek

Begreppet green libraries (gröna bibliotek) har anammats av den internationella intresseorganisationen för bibliotek International Federation of Library Associations (IFLA 2021). År 2013 presenterade IFLA målet att stötta bibliotek över hela världen till att utforma sina biblioteksbyggnader och den service som erbjuds så att de går i linje med ekologisk hållbarhet (IFLA 2013:6). En checklista som utformats berör 12 olika aspekter för hur gröna bibliotek kan planeras, byggas och fungera. De innefattar bland annat olika exempel på val av geografisk plats och hänsyn till sin omgivning, byggnadsstruktur, fasader, material och konstruktion, återvinning och varaktighet, energi samt användarservice.

Enligt Hauke, Charney och Sahavirta är gröna bibliotek ett sätt för IFLA att utveckla en hållbarhetspraxis för att uppnå Agenda 2030 (2018:1). Sahavirta menar dock att diskussionen kring gröna bibliotek framförallt har fokuserat på bibliotekens miljöpåverkan och argumenterar för en vidare definition av gröna bibliotek som inkluderar ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet (2018:8). Vidare menar Sahavirta att ett grönt bibliotek inte enbart kan definieras utifrån huruvida byggnaden följer särskilda ekologiska rekommendationer för byggnadens konstruktion etc. eller återvinning av material till exempel papper (ibid:10). Eftersom alla byggnader kan vara ekologiskt hållbara och alla arbetsplatser kan återvinna papper, menar Sahavirta att bibliotek måste hitta kriterier [för gröna bibliotek] som är lämpliga enbart för bibliotek och som separerar dem från andra aktörer (ibid). Ett [grönt] bibliotek måste ta hänsyn både till byggnadens och verksamhet-

ens miljöpåverkan samt skapa en miljöstrategi som definierar medel och mål för miljöarbetet (ibid:19). Denna strategi bör bygga på bibliotekets specifika egenskaper.

Enligt Barnes har bibliotek en potential att vara samhällsförebilder för hållbarhet. De beskrivs som ideala platser för att demonstrera grön teknologi kombinerat med offentliga utbildningsinsatser, eftersom bibliotek vanligtvis har en hög grad av tillit bland invånare (2012:405). För att bibliotek ska vara ledande inom hållbarhet menar Barnes att bibliotekens handlingar bör matcha deras budskap. De bör stötta eldsjälarna som kan fortsätta att förbättra, förnya och integrera ny praxis och nya gröna teknologier. De bör också informera, utbilda och visa invånare hur dessa kan användas för att förbättra miljökvantiteter i hemmet, på arbetsplatser och i lokalsamhället.

3.3. Allmänningar: teoretiska utgångspunkter

3.3.1. Allmänningar och subtraktion

Resurser kan ses som privata eller gemensamma (Hess & Ostrom 2007:9). Gemensamma resurser är resurser som är tillgängliga för allmänheten. En konsekvens är att det är svårt att exkludera vissa personer från att använda resursen. Hess och Ostrom menar vidare att det finns två typer av gemensamma resurser varav den ena är allmänningar (ibid). Allmänningar utmärker sig genom att de kan utsättas för subtraktion. Subtraktion innebär att en persons användning av en resurs minskar tillgången till den för andra personer (ibid:149). Det kan förekomma att resursen överanvänds, överbelastas eller "förorenas" på något sätt eller konflikter uppstår kring användningen (ibid:4). En allmänning kan alltså vara svår att exkludera användare från och riskerar därför att förbrukas eller upphöra.

Allmänningar kan ses som ett begrepp i tre delar (Madison, Strandburg & Frischmann 2016, se Foster & Iaione 2019:7). Det är a) en gemensam resurs b) som förvaltas av en gemenskap c) enligt en institutionell ordning som tillåter att förvaltandet av resursen sker så att den är hållbar och tillgänglig för allmänheten att använda. Gemenskapen som förvaltar allmänningen kan bestå av individer som känner eller inte känner varandra. Offentlig förvaltning kan också ses som en del av en förvaltande gemenskap.

3.3.2. Olika sätt att förvalta gemensamma resurser

Garett Hardin argumenterade i sin artikel "The Tragedy of the commons" att det finns två sätt att förvalta gemensamma resurser på ett hållbart sätt som gör att de inte förbrukas vid användning: offentlig eller privat förvaltning (1968, se Hess & Ostrom 2007:150).

Ett problem med privat förvaltning är att resursen tenderar att ”inhägnas” och därmed exkludera användare (Foster 2011:74). Offentlig förvaltning av offentliga ytor bygger ibland på reglering av olika typer av användning, aktiviteter eller beteenden (Foster 2011:66). Det kan till exempel vara förbjudet att smutsa ned, använda alkohol eller måla graffiti. Enligt Foster kan reglering i vissa fall vara ett rimligt tillvägagångssätt. Men det finns också en risk att offentliga ytor regleras ojämnt - till exempel kan kommunen välja att spendera mer resurser för reglering i mer gynnade områden. Reglering kan även oproportionerligt begränsa tillgången för särskilt utsatta individer eller gemenskaper. Det kan också bli problematiskt när den offentliga förvaltningens resurser minskar till exempel vid en finanskris. Då riskerar regleringen att minska även om användningen av platsen är densamma eller ökar i omfattning. Detta kallas ibland för regulatory slippage (glidning i regleringen).

Ostrom har argumenterat för en tredje form av styrning som inte beror exklusivt på privat eller offentlig förvaltning. Ostrom menar att en gemenskap kan kollektivt förvalta gemensamma resurser på ett långsiktigt hållbart sätt. Hon har utvecklat ett antal designprinciper för kollektiv förvaltning.

3.3.3. Olika rättigheter inom allmänningar

Människor kan anses ha olika rättigheter till en allmänning (Schlager & Ostrom 1992, se figur 1). En auktoriserad besökare har rätt till allmänningen (till exempel en gemenskapsträdgård) så länge hen inte använder den på ett subtraherande sätt. En auktoriserad användare har däremot rätt att plocka ut resursenheter (till exempel odlade grönsaker). Att ha förvaltningsrättigheter innebär att hen kan förvalta och därmed förändra allmänningens innehåll. En innehavare har rätt att exkludera andra personer från allmänningen. Slutligen har en ägare rätt att till exempel sälja eller låna ut resursen och därmed överföra rättigheterna att förvalta allmänningen från en gemenskap till en annan. Ägaren har dessutom rätt att exkludera gemenskaper från allmänningen. Schlager och Ostrom kallar denna överföring av rättigheter för alienation (alienering) (ibid).

	Ägare	Innehavare	Förvaltare	Auktoriserad användare	Auktoriserad besökare
Tillgång	X	X	X	X	X
Uttag	X	X	X	X	
Förvaltning	X	X	X		
Exkludering	X	X			
Alienering	X				

Figur 1. ”Olika rättigheter till allmänningar” (omgjord version) (Schlager & Ostrom 1992, se Colding, Barthel, Bendt, Snep, van der Knaap & Ernstson 2013:1041)

3.4. Urbana allmänningar

3.4.1. Exempel på urbana allmänningar

Vägar, parker och gemenskapsträdgårdar kan anses vara urbana allmänningar eftersom de alla är svåra att exkludera användare från också kan utsättas för subtraktion (Foster & Iaione 2019:2). De kan finnas på olika nivåer till exempel stads-, distrikts-, grannskaps- eller kvartersnivå. En urban allmänning kan också anses vara en plats som används på ett annat sätt än det som är tänkt (Huron 2017:1064). Urbana allmänningar måste förhålla sig till de komplexa förutsättningar som finns i staden (Foster & Iaione 2019:1). Staden kan ses som ett utrymme ”mättat” av människor, konkurrerande användning och kapitalinvesteringar (Huron 2015:1). En del urbana allmänningar fokuserar på att hitta sätt att kollektivt förvalta den gemensamma resursen (Foster & Iaione 2019:3). Den kan då skyddas från inhägnad eller privatisering och vara tillgänglig för allmänheten.

3.4.2. Att skapa nya urbana allmänningar

Enligt Foster och Iaione är urbana allmänningar ofta ”konstruerade”, alltså ett resultat av framväxande sociala processer och institutionell förvaltning (Foster & Iaione 2019:4). Detta möjliggör återanvändning i olika syften, vilket i sin tur innebär en mindre benägenhet för att dem utsätts för subtraktion (än till exempel naturresurser). Huron menar också att en urban allmänning ofta samlar en kollektiv gemenskap av främlingar snarare än redan bekanta sällskap (2015:1). Det som förenar dessa främlingar till att bilda en gemenskap som kollektivt skapar urbana allmänningar är deras gemensamma angelägenheter (ibid:9).

Huron pekar på några villkor som krävs för att kollektivt skapa och förvalta urbana allmänningar kring gemensamma angelägenheter (2015:9). För det första måste gemenskapen producera tillräckligt mycket kapital för att föra bort resursen från ”det av kapitalinvesteringar mättade urbana landskapet”. För det andra måste man bygga nära arbetsrelationer med främlingar med olika bakgrund, kultur och språk. Foster och Iaione betonar samtidigt att socialt kapital är en förutsättning för lyckad kollektiv förvaltning i staden (Foster & Iaione 2019:1). Med socialt kapital menas det nätverk av relationer som invånare bygger och stärker över tid genom tillit och frivilligt samarbete. En allmänning förutsätter alltså en viss mängd socialt kapital för att kunna skapas, men kan också bidra till att det ökar för de inblandade aktörerna.

Foster och Iaione har utvecklat Ostroms tidigare nämnda designprinciper för att skapa och förvalta urbana allmänningar (2019:6). För det första behövs en polycentrisk styrning. För det andra krävs en kommunal styrning som möjliggör som stöttar kollektivt skapande och förvaltning av urbana allmänningar som är långsiktigt hållbara. För det tredje krävs pooling av resurser, det vill säga att exi-

sterande resurser i staden blandas och matchas med varandra för att öka deras kapacitet (Iaione & Nictolis 2017:667). För det fjärde krävs experimentella juridiska tillvägagångssätt som kan anpassas till lokala förutsättningar och förändra det strikta regelverk som ofta råder i staden. Den femte och sista principen gäller rättvis tillgång till teknisk och digital urban infrastruktur.

3.4.3. Fördelning av urbana allmänningar

Foster menar att det finns två dimensioner som ofta påverkar fördelning av urbana allmänningar (2011:124). Den ena är att mindre ekonomiskt privilegierade områden i staden tenderar ha mindre ekonomiskt och socialt kapital att investera i omfattande förbättringar än mer privilegierade områden. Den andra är att det också finns en risk att urbana allmänningar i mindre populära områden med färre välbärgade privata aktörer inte får en lika påkostad skötsel som de i mer populära områden i staden.

Du och Zhang påvisar också att en ojämn fördelning av grönytor i staden kan leda till bristande tillgång till grönytor för boende (2019:3). Deras undersökning av fördelning av grönytor i staden New York i USA visar att tillgången till en grönyta inom gångavstånd är viktigare än storleken på den för att boende ska kunna använda och dra nytta av den. Den är också viktigare än en stads totala mängd grönyta. Den mest optimala fördelningen är enligt dem en blandning av små och medelstora grönytor.

3.5. Kunskapsallmänningar

3.5.1. Kunskapsallmänningar och subtraktion

Digitala plattformar som Wikipedia eller Linux erbjuder öppet tillgänglig kunskap (Hess & Ostrom 2007:149). De är kunskapsallmänningar eftersom de är tillgängliga för alla och samtidigt kräver en digital infrastruktur för att fungera. Likaså är ett offentligt bibliotek en kunskapsallmänning eftersom den är öppen för alla och samtidigt kräver till exempel personal, en byggnad, finansiering och en institutionell ordning som upprätthåller den. Om till exempel finansiering uteblir kan biblioteket förlora sin förmåga att erbjuda kunskap och därmed utsättas för subtraktion.

3.5.2. Att skapa ny kunskap

Enligt Levine kan skapandeprocessen av ny kunskap ses som en gemensam resurs. (Hess & Ostrom 2007:247). Det beror på att processen ofta bygger på samarbete, vilket i sin tur kan bidra till ökat socialt kapital och tillit, stärkta gemenskaper och att människor lär sig nya viktiga färdigheter. Levine menar också att

allmänningar generellt tillåter människor att vara kreativa och därmed bidra till samhällets välfärd. De är enligt honom ett ”motgift” mot konsumism och ”passiva medborgarformer”. Därför menar han att så många människor som möjligt bör inkluderas i skapandet av öppet tillgänglig kunskap. Ungas involvering är särskilt viktig. Enligt Levine måste varje generation lära sig värdet av att ta ett moraliskt ansvar för gemensamma resurser, men också praktiska färdigheter för att kunna förvalta dem ansvarsfullt. Samtidigt menar han att unga ofta alieneras/utesluts från att ta en aktiv del i civilsamhället.

Därtill betonar Levine vikten av att skapa lokal kunskap och insikter som kan användas av lokala gemenskaper på lokala platser (Hess & Ostrom 2007:247). Det finns flera skäl till detta. Många bryr sig särskilt om sin egen omgivning och är redo att lägga ner tid och energi på den. De kan se att den lokala platsens välfärd också är viktig förutsättning för den egna välfärden. Fysiska lokala platser kan även medföra att människor med olika synsätt och livsåskådningar samarbetar och lär av varandra. Att delta i en allmänning är ett lärande om hur den lokala demokratin fungerar, dess utmaningar och möjligheter, vilket kan leda till ett ökat intresse att påverka (ibid). Slutligen betonar han vikten av det fysiska mötet som en hälsofrämjande upplevelse.

3.6. Kulturella allmänningar

3.6.1. Kultur och kulturellt kapital

Kulturella uttryck kan ses ur två olika synvinklar (Throsby 1999, se Bertacchini, Bravo, Marelli & Santagata 2012:4, 9). Dels kan det tolkas antropologiskt som ett socialt uttryck för till exempel attityder, vanor och tro. Dels kan det tolkas funktionellt som ett konstnärligt uttryck och produktion av symboliska, estetiska och andliga värderingar. Throsby menar att dessa uttryck kan ses som ett kulturellt kapital, en resurs som har ett kulturellt värde (Throsby 1999:6). Resursen kan vara både immateriell (till exempel en idé) eller materiell (till exempel ett konstverk). Bertacchini et al. menar vidare att kultur kan ses som ”ett system av intellektuella resurser som har säregna egenskaper” (2012:3). Det är alltså ett samspel mellan människor som skapar unika kulturella värden och därmed kulturellt kapital.

3.6.2. Kultur som allmänning

En kulturell allmänning kan likt allmänningar beskrivas i tre delar (Bertacchini et al. 2012:6). Det är a) en gemensam resurs b) som tar sig i uttryck av en gemenskap c) inom ett fysiskt eller virtuellt avgränsat rum. Till exempel är ett kulturellt distrikt en kulturell allmänning i det fysiska rummet där ett antal olika kulturfe-

nomen hopgyttras, exempelvis teatrar och museum i ett område. Det kulturella distriktet är en produkt av områdets kulturella kapital (ibid).

Bertacchini et al. menar att det finns ett värde i att studera kultur som gemensamma resurser, eftersom det kan förklara bakomliggande orsaker till hur kultur uppstår, utvecklas och avtar (2012:4). Det kan också hjälpa förstå individens och gruppens roll i kulturskapande. Som tidigare nämnts bottnar en utmaning kring allmänningar i att de kan subtrakteras genom till exempel överanvändning. För kulturella allmänningar är det tvärtom - kultur avtar om det inte förnyas. Kultur kan subtrakteras eftersom det kräver mänsklig interaktion eller överföring för att produceras och användas. Kultur behöver därför förvaltas för att finnas och förnyas (Hess 2008, se ibid:6). För att överföra och förnya kultur till nästa generation krävs en tillräcklig mängd kulturellt kapital som dynamisk förändringskraft. Om det inte finns tenderar kulturen att stagnera. En konstnärlig gemenskap kan till exempel brytas upp eller ett språk kan dö ut.

Att förnya kultur bygger på en innovationsprocess. Innovation bygger i sin tur enligt Bertacchini et al. på ett samspel mellan ”traditionalister” och ”innovatörer” (2012:12). Förenklat vill traditionalister behålla kulturen som den är och innovatörer vill skapa ny kultur. Ibland kan dessa två gruppers oförmåga att komma överens leda till en ovilja att bidra till en gemensam kulturell utveckling. Det som Bertacchini et al. då rekommenderar är istället att de två grupperna går skilda vägar och bildar kärnor till varsina nya kulturer, något som i sig är kulturskapande (ibid:16).

3.7. Urbana gröna allmänningar (UGA:er)

3.7.1. Olika definitioner

I den följande texten förkortas urbana gröna allmänningar UGA:er (efter engelskans urban green commons). Parker, kolonilotter och gemenskapsträdgårdar kan anses vara olika exempel på UGA:er. Colding et al. menar att en viktig skillnad mellan dem är vilken rätt användare har att interagera med platserna (2013:1047). En offentlig park är permanent öppen för alla, men användare har vanligtvis ingen rätt att avlägsna något, sköta den, exkludera någon från den eller sälja den (se figur 2). Ett kolonilottsområde förvaltas gemensamt av dess medlemmar men är generellt inte öppet för allmänheten. Förvaltare av kolonilotter kan alltså exkludera andra, till exempel genom inhägnande staket (Colding & Barthel 2013:160). En gemenskapsträdgård är däremot mer öppen för alla eftersom gemenskapen har svårare att exkludera andra från den. Däremot kan det finnas enskilda växtbäddar som är avsedda för individer, för den förvaltande gemenskapen respektive för alla besökare (Colding et al. 2013:1045).

	Bostadsgård	Gata	Park	Kolonilott	Gemenskaps- trädgård
Tillgång	X	X	X	X	X
Uttag	X			X	X
Förvaltning	X			X	X
Exkludering	X			X	(x)
Alienering	X				
Typ av förvaltning	Privat	Offentlig		Kollektiv	

Figur 2. Invånares olika rättigheter i förhållande till olika marktyper och typ av förvaltning. (x) = partiell rättighet. UGA:er ökar möjligheten för personer att förvalta och få tillgång till grönytor. (Colding et al. 2013)

Enligt Colding och Barthel behöver UGA:er inte utformas som separata enheter i staden. De kan till exempel vara del av universitetscampus eller stötta biologisk mångfald i industri- och handelsområden (2013:162). De kan involvera volontärer från lokala föreningar, anställda eller studenter. Det finns också möjlighet för urbana jordbruk och att stötta lokala ekosystem som är på nedgång. Enligt Bendt et al. kan gemenskapsträdgårdar som kombineras med konst, politisk aktivitet, rehabprogram eller företagsutveckling leda till att människor som inte huvudsakligen söker natur ändå kommer i kontakt med odlingsaktiviteter (2013:28).

3.7.2. UGA:er bygger kulturellt kapital

Enligt Colding och Barthel minskar ekologisk kunskap bland urbana befolkningar runt om i världen (2013:162). De pekar på att studier visar på att när invånare i staden inte är i kontakt med lokala ekosystem så förstår de heller ej deras beroende av dem. De menar att kunskaper om människans förhållande till lokala ekosystem, planetära gränser och biosfären kan anses vara ett slags kulturellt kapital. Detta kulturella kapital bygger på socialt lärande och bevarande av ekologisk kunskap mellan individer. En UGA kan hjälpa människor att bygga kulturellt kapital genom att förvalta den tillsammans.

3.7.3. Gränsinteraktioner

Eftersom urbana allmänningar innebär att främlingar samlas och skapar tillsammans finns ständig potential för att nya individer ansluter till verksamheten. I detta sammanhang är gränsinteraktioner ett viktigt begrepp att förstå (Bendt et al. 2013). Gränsinteraktioner beskriver mötet mellan ”nya erfarenheter utifrån” och redan existerande ”socialt definierade kompetenser” som är en del av den förvaltande gemenskapen (ibid:1). Genom mötet finns potential att nya kunskaper förs

in i verksamheten. En gemenskapsträdgård med större antal deltagare och deltagare med en mer heterogen bakgrund leder till fler gränsinteraktioner (ibid:27). Samtidigt menar Bendt et al. att odlingsprojekt i staden kan behöva göra en avvägning mellan att å ena sidan försöka ha många gränsinteraktioner genom att inkludera många människor och å andra sidan ha mer krävande former av engagemang och samverkan, som involverar färre personer och samtidigt kan leda till ett fördjupat lärande om platsens ”ekologiska dynamik” (ibid:28).

Bendt et al. pekar på några faktorer som kan påverka antalet gränsinteraktioner (2013:27). Gemensamt förvaltade växtbäddar tenderar vara mer inbjudande för människor ”utifrån” än individuella växtbäddar. Gemenskapens vilja att bjuda in främlingar är också viktig medan en utpräglad organisering av förvaltandet kan däremot leda till ”informella hinder” och färre gränsinteraktioner (ibid). Gemenskapens samlade kunskap, erfarenhet och vana att förvalta platsen också kan motverka gränsinteraktioner (Barthel, Folke & Colding 2010:256). Det finns också indikationer på att icke-etablerade platser med färre träd, buskar, och konstruktioner tenderar kan stötta fler gränsinteraktioner. Slutligen kan platsens geografiska läge ha stor inverkan. Om gemenskapsträdgården till exempel är belägen i ett socioekonomiskt homogent område är det mindre sannolikt att ny kunskap från främlingar tillförs till gemenskapen.

3.8. Sammanfattande analytiska verktyg

Ett av litteraturöversiktens mål är att bidra med analysverktyg för exempelstudien. För att förstå dessa analysverktyg har de behövts sättas i ett sammanhang kring teorier om bibliotek, gröna bibliotek och olika allmänningar. I detta avsnitt presenteras de viktigaste analytiska verktygen från litteraturöversikten som kommer användas i exempelstudien (se nästa sida).

Tabell 2. Sammanfattande analytiska verktyg

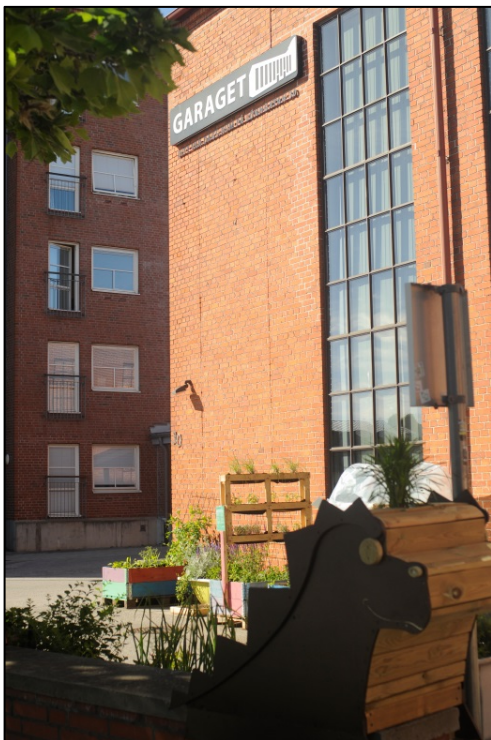
Analytiska verktyg		
Huvudkategori	Delkategori	Sub-delkategori
Bibliotek	Gränsobjekt Omfördelande nod	
Olika allmänningar	Subtraktion	Allmänningar Konstruerade urbana allmänningar Kunskapsallmänningar Kulturella allmänningar UGA:er
	Olika rättigheter	Allmänningar Olika UGA:er
	Förvaltande/styrande gemenskaper i staden	Kollektiv gemenskap av främlingar Gränsinteraktioner UGA:er bygger kulturellt kapital
	Att skapa allmänningar	Allmänningar och kapital Kommunalt möjliggörande (Foster och Iaiones designprinciper) Skapande av ny (lokal) kunskap Förnyelse av kultur och innovation
	Fördelning av urbana allmänningar	

4. Biblioteket Garaget och delprojektet Gröna biblioteket

I detta kapitel redovisas i exempelstudien består av två delar: den ordinarie verksamheten på biblioteket Garaget i Malmö samt den fysiska inomhus- och utomhusmiljö och verksamhet som innefattas i delprojektet Gröna biblioteket.

4.1. Garaget

Garaget är ett bibliotek vid delområdena Södra och Norra Sofielund (se figur 3 och 4). Byggnaden är uppförd 1942 som en maskinhall för konstruktion av verktygsmaskiner. Dess namn kommer från 2002–2005 då den fungerade som garage för Malmö stads dåvarande elektriska gatutåg. 2008 startades biblioteksverksamheten.

Figur 3. Garagets framsida 1

Figur 4. Garagets framsida 2 - entré

4.2. Gröna biblioteket

Delprojektet Gröna biblioteket är en del av Garagets verksamhet (Tillväxtverket 2021). Målet är att ”öka lokalsamhällets kunskap om stadsodling och grönblå lösningar i stadsmiljö genom att vanliga människor på ett mycket vardagligt sätt implementerar Agenda 2030” (ibid:7). Projektet utförs i biblioteket Garagets inomhus- och utomhusmiljöer. Utomhusmiljön kan delas in i en framsida (entré), en baksida (parkering) (se karta 2).

Projektet har en uppbyggnads- och en utbildningsfas som överlappar varandra (Växtverket 2020). I uppbyggnadsfasen skapas platser för stadsodling under sommaren 2021. Utbildningsfasen involverar personal och besökare i olika åldrar i diverse stadsodlingsrelaterade aktiviteter. Några exempel är förskoleklasser och ”gröna fritids” i samarbete med fritidsledare och vuxna som lär sig om stadsodling. Den inkluderar också kompetensutveckling för bibliotekarier, vuxna och skollärare som vill jobba pedagogiskt med stadsodling.

Figur 5. Vy över Garagets utomhusmiljöer

Figur 6. Garagets framsida 3 - under pågående projekt i juni år 2021

Figur 7. Garagets baksida 1

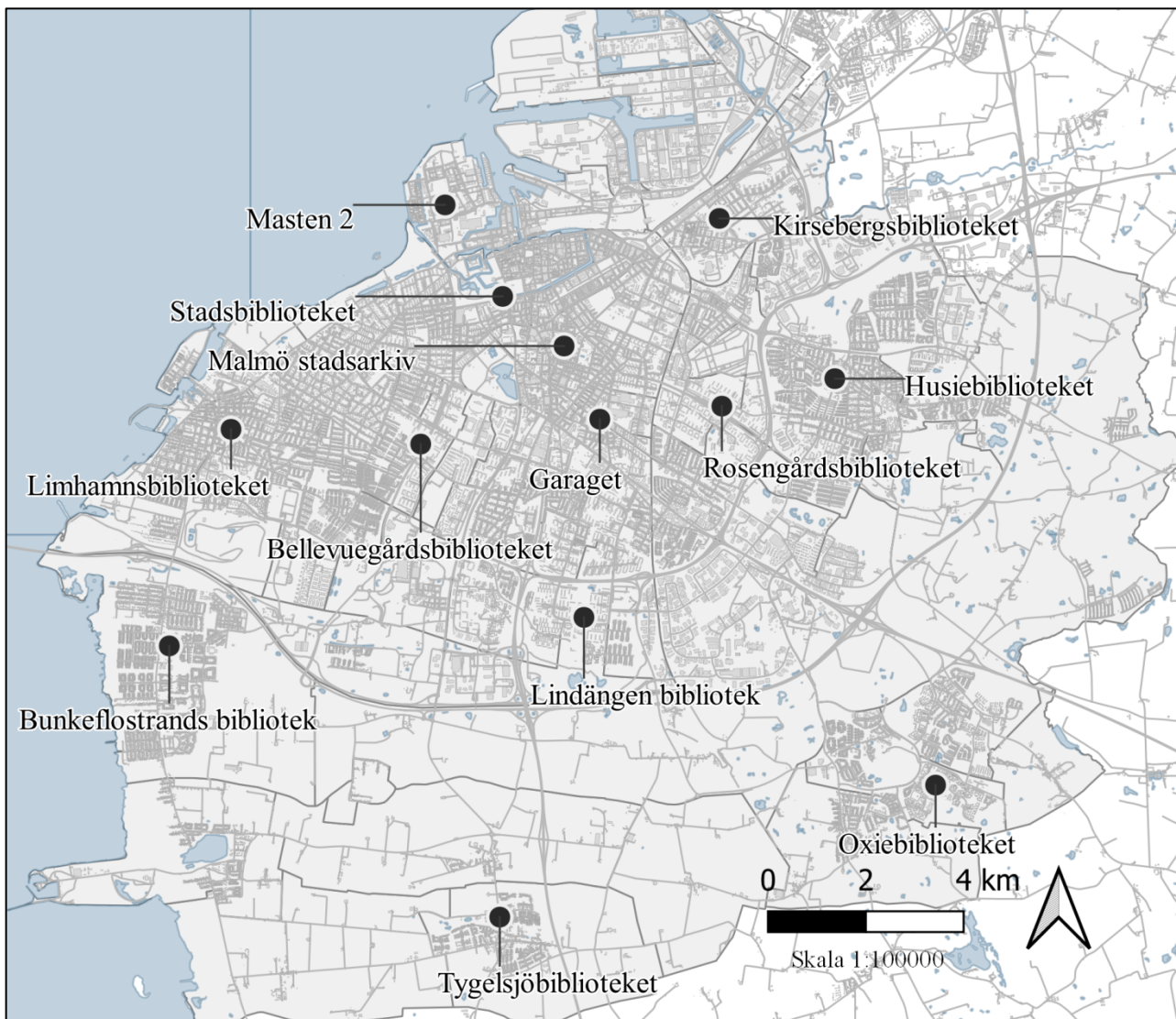
Figur 8. Garagets baksida 2 - under pågående projekt i juni år 2021

4.3. Kontextuella förutsättningar

Biblioteket Garaget och projektet Gröna biblioteket ligger i bostads- och industriområdet Sofielund i Malmö. Här pågår områdessatsningen Case Sofielund 2030 som Garaget medverkar i och som finansierar Gröna biblioteket (Tillväxtverket 2021).

4.3.1. Malmö stad

Enligt Malmö stads översiktsplan ska FN:s globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 vara en integrerad del i Malmös stadsutvecklingsprojekt (2018:22). Samtidigt finns utmaningar kring hållbarhet, till exempel de rådande socioekonomiska skillnader i staden som har en negativ inverkan på människors välfärd (Salonen, Rasmussen och Grander 2019; Stigendal 2012). Garaget är ett av tretton offentligt förvaltade folkbibliotek i Malmö stad (se figur 9). Malmö stad kategoriserar samtliga folkbibliotek i staden, förutom Stadsbiblioteket, som så kallade områdesbibliotek.

Figur 9: Folkbibliotek i Malmö stad. Källa: Lantmäteriet (2021), Malmö stad (2021)

4.3.2. Sofielund

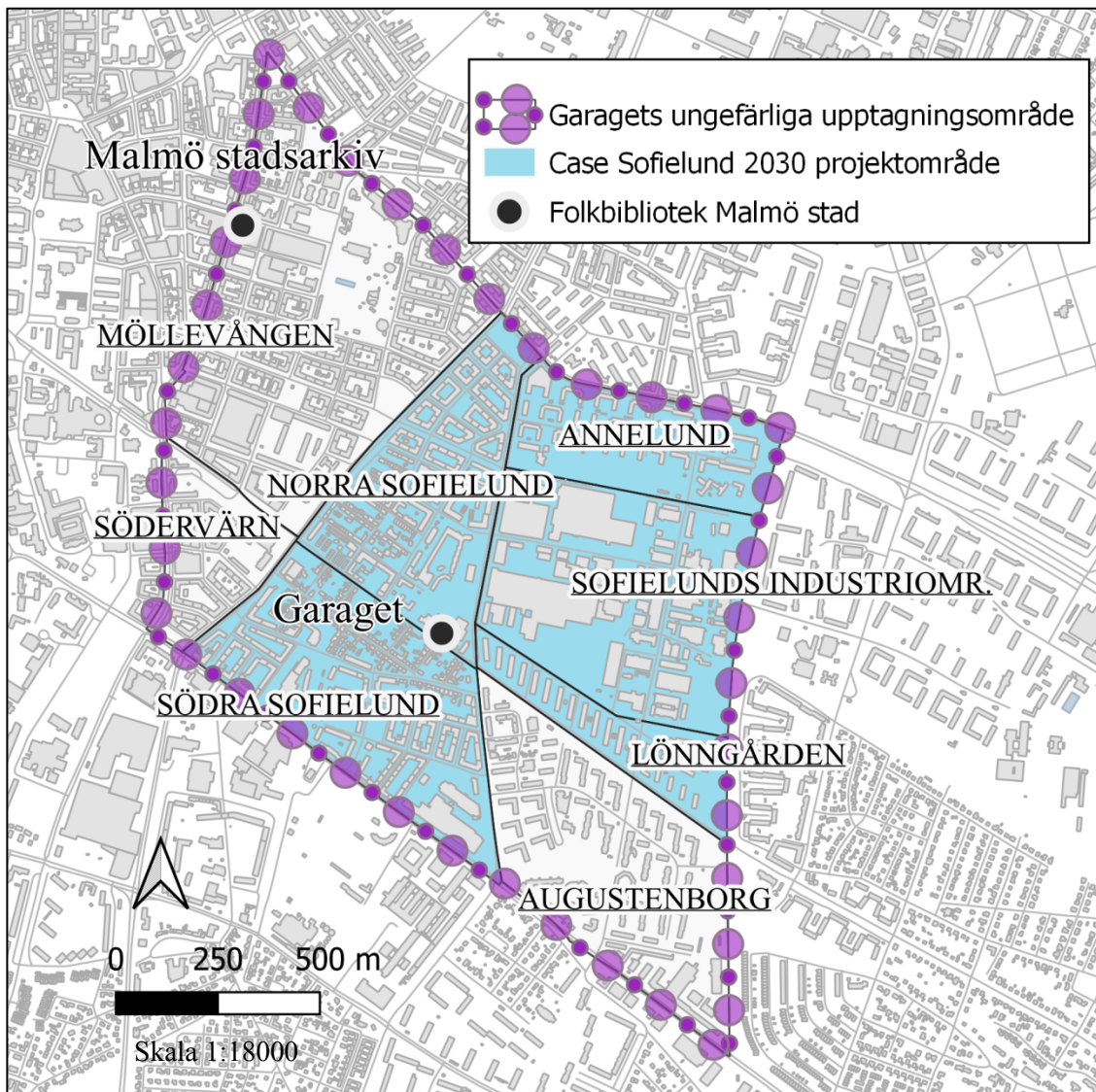
Enligt en rapport av White Arkitekter beställd av Fastighetsägare Sofielund beskrivs Sofielund som ett blandstadsområde, med olika bebyggelse och upplåtelseformer såsom hyresrätter, bostadsrätter, småhus och större villor (2018). Befolkningen är både ung och mångkulturell (Olsson & Hanson 2018). År 2018 var genomsnittsåldern 39 år medan 40 procent var födda utomlands. Det finns också en ”smältdegel” av olika verksamheter på grund av tillgängliga lokaler, ett nätverk av aktörer och en ”tillåtande atmosfär” (ibid:52). White Arkitekter pekar samtidigt på att det finns socioekonomiska skillnader som korrelerar med ”fysiska skillnader i områdets karaktär”, men också med ”den sociala sfär man befinner sig i” (ibid:17). De påvisar att det finns fysiska och mentala barriärer som påverkar människors hälsa, vilka återspeglas i till exempel valdeltagande, företagande och sociala kontakter (ibid).

Rapporten Blågröna lösningar i Sofielund påstår att området har en av de lägsta andelen grönytor av alla i Malmö (Olsson & Hanson 2018). En enkät har visat att barn och unga i Sofielund saknar mötesplatser, bland annat på grund av trångboddhet i hemmet (se BID Malmö 2020).

Ytterligare en undersökning har visat ungdomar generellt känner sig trygga i Sofielund, men att det också förekommer upplevelser av otrygghet och riskminimerande strategier och/eller undvikande beteenden (Egnell & Ivert 2019:49).

Case Sofielund 2030

I Sofielund pågår just nu den 3,5 år långa satsningen Case Sofielund 2030 med avslut år 2022. Ett huvudmål är att utveckla arbetsmodeller för positiv områdesutveckling som kan skapa tillväxt genom att stötta lokalsamhällets delaktighet i att implementera Agenda 2030 i området (se karta 3) (Tillväxtverket 2021). Case Sofielund 2030 finansierar Gröna biblioteket med medel från EU. Satsningen innefattar också bland annat gemenskapsträdgården Naturmolnet beläget i Sofielund med målet att skapa en mötesplats för människor i alla åldrar (BID Malmö:2020).

Figur 10. Garagets upptagningsområde och Case Sofielund 2030:s arbetsområde. Källa: Lantmäteriet (2021), Malmö stad (2021)

4.4. Resultat för Garaget

Nedan analyseras ett urval av teman, eller karaktärsdrag, som utmärker Garagets verksamhet (se bilaga 1). Dessa analyseras med hjälp av de analytiska verktyg som presenterades i kapitel 4.8. Urvalet har gjorts för att anpassa analysen enligt uppsatsens syfte. De valda karaktärsdragen är mångfunktionalitet och bibliotekets grunduppdrag.

4.4.1. Mångfunktionalitet

En mångfunktionell urban allmänning som gränsobjekt

Sedan starten har syftet med Garaget varit att möta lokala behov i Sofielund och närliggande områden. Initialt anordnades exempelvis en dialog mellan biblioteket, boende och verksamma i närområdet för att identifiera olika behov och intressen. Utifrån resultatet har man velat göra Garaget till en attraktiv mötesplats genom olika grundfunktioner. Dessa innefattar ett kafé, en plats för arrangemang på en öppen scen, en kreativ verkstad och ett bibliotek.

Vanligtvis lånar Garaget exempelvis ut lokalen till nästan 300 olika arrangemang årligen (respondent KF, intervju 2021-04-27). Arrangemangen måste vara öppna för alla utan kostnad och har till exempel innefattat föreläsningar, yoga och dans (ibid). De kan anordnas av till exempel föreningar, studieförbund eller privatpersoner. Det får max vistas 50 personer i lokalen och ingen alkohol/droger får förekomma. Det får heller inte förekomma rekrytering i politiska eller religiösa syften.

Denna mångfunktionalitet kan relateras till Hernández-Pérez et al:s idé om att bibliotek är gränsobjekt (2020): enligt respondent KF:s åsikt är Garaget tillräckligt flexibelt för att erbjuda olika funktioner utan att förlora sin identitet som bibliotek. Garaget kan därför förstås som en mångfunktionell urban allmänning anpassad efter olika lokala behov.

Kulturella och urbana allmänningar

Respondent KF menar att det är viktigt att stötta lokala invånares tillgång till och delaktighet i den publika kulturen (intervju 2021-04-27). En bristande tillgång menar hen kan leda till att människor inte känner ägandeskap över staden. I Malmö ÖP beskrivs kulturen som ”ett kitt som håller samman samhället” (2018:46). Kultur, delaktighet, tillit och socialt kapital kopplas samman som grundstenar i ett hållbart samhälle. För att invånare ska ha en god hälsa och välmående betonas dessutom att de behöver känna sig delaktiga och ha stöd från sin omgivning (ibid:17). I Malmö ÖP beskrivs också billiga lokaler som en viktig förutsättning för mindre kulturaktörer (2018:46). Samtidigt framställs det fria kulturlivets behov av lokaler som svåra att tillgodose.

Garaget kan här ses som en slags ”kommunal möjliggörare” som på olika sätt stöttar lokalbor att involvera sig i den publika kulturen. Möjliggörandet är enligt Foster och Iaione ett viktigt inslag för att förvalta och skapa urbana allmänningar eftersom det ofta är enklare för kommunen än för privatpersoner att navigera de komplexa förutsättningar som finns i samhället (2019). Ur Hurons resonemang kan kommunen anses ha ett tillräckligt kapital för att tillgängliggöra en kulturell allmänning i det ”mättade” urbana landskapet (2015). Därför kan Garaget ses som särskilt viktigt för att fler ska få möjlighet att delta i den publika kulturen.

Efterfrågan på Garagets lokal har ökat och i framtiden kommer lokala invånares behov av en lokal att prioriteras (respondent KF, intervju 2021-04-27). Det innebär att andra aktörer utanför upptagningsområdet får begränsade möjligheter att låna lokalen. Möjligheten att låna lokalen blir därmed exklusiv för aktörer i närområdet. Denna exkludering verkar motiveras med att man behöver stötta lokal kulturutövning. Biblioteket följer sitt grunduppdrag att serva lokalbefolkningen snarare än hela staden.

4.4.2. Syn på bibliotekets grunduppdrag

Subtraktion och förnyelse

Inom offentlig förvaltning i Malmö ses Garaget ofta som en ”experimentverkstad”. Det är till exempel det enda biblioteket i Malmö som har ett kafé som del av sin verksamhet (det finns ett kafé i samma byggnad som Malmö stadsbibliotek men det styrs inte av verksamheten utan av ett företag). Garaget beskrivs också som föregångare inom delningsekonomi och är till exempel ett av de första biblioteken i Sverige att låna ut verktyg på lånekortet. Det finns enligt respondent KF en utmaning i att förnya verksamheten utefter nya behov som uppkommer i området (intervju 2021-04-27). Detta är i linje med Bertacchini et al:s idé om att kulturella allmänningar måste genomgå innovation för att inte stagnera och utsättas för subtraktion (2012).

Dock menar respondent MF att Garagets förmåga att vara en ”gränstänjande” experimentverkstad har minskat på grund av att dess budget sänkts i samband med en omorganisering av offentlig förvaltning i Malmö (intervju 2021-04-28). Med hjälp av den externa finansieringen via Case Sofielund 2030 har man dock kunnat fortsätta verksamheten. Men efter områdessatsningens avslut år 2022 finns det en risk att både Garagets generella experimentella förmåga och resultatet av projektet Gröna biblioteket rinner ut i sanden och blir tillfälligt (ibid). Med andra ord kan Garagets förmåga att skapa nya typer av gemensamma resurser genom innovationsprocesser minska genom att det utsätts för subtraktion i form av minskad extern finansiering.

Rättigheter i vardagsrummet

Garagets slogan är ”Hela Sofielunds vardagsrum”. Ordet vardagsrum anspelar på ”det mest använda samlings- och sällskapsrummet i en bostad” eller som ”en symbol för den privata sfären” (Nationalencyklopedin 2021). Denna slogan tyder på att det är ett bibliotek med större individuella friheter än ett typiskt bibliotek. Sett ur resonemanget om allmänningars olika rättigheter kommunicerar Garagets slogan en antydning till att besökare har fler rättigheter än att enbart nyttja utrymmet på ett icke-subtraherande sätt (se figur 1).

4.5. Resultat för Gröna biblioteket

Nedan analyseras ett urval av karaktärsdrag som utmärker Gröna bibliotekets verksamhet (se bilaga 2). Dessa analyseras med hjälp av de analytiska verktyg som presenterades i kapitel 4.8. De valda karaktärsdragen är fysiska strukturer och aktiviteter, förvaltning och användning av utomhusmiljön, bibliotekets grunduppdrag, syn på kunskap och växtlighet, personalkompetens, kommunalt möjliggörande och områdessynergier. Urvalet har gjorts då det har varit det mest relevanta för uppsatsens syfte.

4.5.1. Fysiska strukturer och aktiviteter

Kommunikation ”utåt” för gränsinteraktioner

Ett antal aktiviteter och fysiska prototyper¹ planeras för utomhusmiljöerna. Dessa innefattar exempelvis ätbara och icke-ätbara växter (örter, små fruktträd och klätterväxter), samt ”lågtekniska” lösningar såsom vattenbruk, hydroponik, det automatiserade odlingssystemet Farmbot och svampodling (Växtvärdet 2020:3). Några exempel på aktiviteter är undervisning i samarbete med skolor och förskolor, fritidsaktiviteter tillsammans med fritidsledare, samt utbildning för vuxna och lärare kopplat till läroplanen. En utomhusmiljö med dessa inslag kan vara ett ”showcase” för Gröna biblioteket och potentiellt uppmärksamma och intressera fler förbipasserande för bibliotekets verksamhet (respondent MF, intervju 2021-04-28). Enligt hen är det många som tidigare har missat att det finns ett bibliotek i byggnaden. Ur detta perspektiv kan en förstå att biblioteket behöver kommunicera sin tillgänglighet utåt för att invånare med lätthet ska kunna förstå att platsen och dess resurser är öppna för alla. Ur Bendt et al:s resonemang kan det också ske fler gränsinteraktioner om fler personer som är främmande för platsen kan upptäcka den (2013). De gröna elementen är viktiga i sig (för till exempel stadsodling) men också för att kommunicera Gröna bibliotekets unika karaktärsdrag. De kan tänkas kommunicera bibliotekets mångfunktionalitet eftersom de uppvisar en mer varierad utomhusmiljö.

4.5.2. Förvaltning och användning av utomhusmiljö

En öppen icke-kommersiell mötesplats tillgängliggörs

Respondent KF menar att utomhusmiljön är ett sätt för besökare att använda biblioteket utan att vara inne i lokalen och att behovet är störst under sommaren (intervju 2021-04-27). Idag används redan utomhusmiljön utan att vara målgrupp-

¹ försöksmodeller

sanpassad. Användningen handlar då både om bibliotekets generella funktion som mötesplats för alla åldrar och Garagets strukturerade aktiviteter för specifika målgrupper. Till exempel anordnas workshops för barn och unga fem dagar i veckan under sommarlovet. Det finns också en ambition att utomhusmiljön ska kunna verka som en mötesplats även när biblioteket är stängt (respondent MF, intervju 2021-04-28). Båda respondenter lyfter värdet av en sådan plats som också är icke-kommersiell och gratis att träffas på. Bibliotekets utomhusmiljö blir därför tillgänglig under fler timmar av dygnet och kan därmed serva de besökare som föredrar till exempel kvällar eller morgnar.

Olika rättigheter till allmänningen

Ungdomar är den målgrupp som generellt i minst utsträckning besöker bibliotek i Malmö enligt respondent KF (intervju 2021-04-27). Garaget satsar därför särskilt på ungdomar (ibid).

Utomhusmiljön på Garagets baksida är viktig för denna satsning. Alla besökare kommer att ha tillgång till ytan men den är i första hand tänkt för ungdomar. Detta försöker man uppnå genom att låta ungdomar få vara med och utforma platsen och konstruera fysiska strukturer. Respondent KF uttrycker att det är en rimlig åtgärd att vissa grupper, till exempel vuxna, exkluderas för att ge en mer specifikt riktad mötesplats för ungdomar (ibid). Garagets framsida kan skötas av volontärgrupper (som också inkluderar besökare i alla åldrar) som är kollektivt ansvariga för sina egna odlingsplatser eller tar hand om vissa element av platsen.

Utomhusmiljön på baksidan är tillgänglig för alla, och alla kan alltså anses vara auktoriserade besökare som har rätt att använda platsen på ett icke-subtraherande sätt, det vill säga så länge man inte exempelvis plockar ut resursenheter från platsen eller ”överanvänder” den. Det är dock oklart var gränsen går för när platsen skulle bli överanvänd, eller om man får plocka ur till exempel odlade grönsaker samt vem som bestämmer det. Dessutom är det otydligt huruvida till exempel ungdomar som besöker platsen också har rätt att förvalta platsen, eller om det kräver medlemskap i en volontärgrupp. En fråga är därför vem som har mest makt att förvalta, är det personal, besökande ungdomar eller en förvaltande volontärgrupp? Vem bestämmer till exempel huruvida temat stadsodling kan frångås i byggandet av prototyper? Vem är den förvaltande gemenskapen? Detta uttrycks inte i det insamlade materialet. Inte heller beskrivs hur denna förvaltande gemenskap är tänkt att bildas.

Vilka som är innehavare, alltså vilka till exempel bestämmer om någon ska exkluderas från platsen eller vilka som får förvalta platsen (se figur 1), har inte framgått under intervjuer eller i dokument. Marken ägs av en kommunal fastighetsägare, som alltså är den som tar det slutgiltiga beslutet kring vilken gemenskap, till exempel Garagets personal eller personer som parkerar sin bil på platsen, som får inneha utomhusmiljön och på vilket sätt.

Gröna bibliotekets inkludering av ungdomar i skapandet och förvaltandet av utomhusmiljön kan enligt respondent KF möjliggöra ungdomars deltagande i den publika kulturen (intervju 2021-04-27).

Gränsinteraktioner

Gränsinteraktioner kan ske i Garagets utomhusmiljöer i samband med Gröna bibliotekets stadsodlingsaktiviteter. Likt Bendt et al. lyfter kan en förvaltande gemenskap på Gröna biblioteket bestående av personal och volontärer inneha ”socialt definierade kompetenser” (2013:1). Besökare som är främmande för platsen (eller inte är en del av den förvaltande gemenskapen) kan i sin tur bidra med sina unika kunskaper. Mötet mellan dessa kan leda till fler gränsinteraktioner och ett ökat lärande. Att många gränsinteraktioner sker på platsen kan därför rimma väl med Gröna bibliotekets mål att vara en kunskapsnod för stadsodling. Noden torde vara knutpunkten för olika kunskaper kring odling. Ju fler möten mellan redan bekanta och nya personer desto större chans finns att olika slags kunskap om odling utbyts. Med samma resonemang kan få gränsinteraktioner istället minska kunskapsutbytet, vilket skulle kunna motverka hur effektivt platsen fungerar som en kunskapsnod.

Hur påverkar platsens utformning antalet gränsinteraktioner? Framsidan av Garaget har sittplatser, träd och planteringar i behållare. Baksidan består av asfalt, betongräcken och en inhägnande häck. Baksidan är inte en etablerad yta för besökare, vilket ur Bendt et al:s resonemang kan vara en fördel för att stötta fler gränsinteraktioner (2013). Det skulle innebära en risk för att färre antal gränsinteraktioner sker om platsen blir mer etablerad genom växtlighet och fysiska konstruktioner. Samtidigt är de fysiska strukturerna som inplaneras tillfälliga vilket innebär att platsen kan konstrueras om enligt Foster och Iaione idé (2019).

Hur organiserad bör den gröna utomhusmiljön vara? Enligt Bendt et al:s resonemang finns en risk att en organiserad struktur kan leda till informella hinder för främlingar, även om det kan underlätta samarbete och motverka interna konflikter (2013). Bibliotekets medvetna strategi att vilja bjuda in lokalbor att delta kan vara välkommande och öka antalet gränsinteraktioner (ibid). Att Sofielund beskrivs som ett socioekonomiskt heterogent område (White arkitekter 2018) kan enligt ytterligare ett av Bendt et al:s resonemang bidra till fler gränsinteraktioner på platsen (Bendt et al. 2013).

Gemensamt förvaltade växtbäddar kan vara mer inbjudande för främlingar (Bendt et al. 2013). Projektet kan också ta ställning till om enskilda odlingsprototyper, växtbäddar el dyl. ska vara tillgängliga för användning för enskilda individer, den förvaltande gemenskapen eller alla besökare (Colding et al. 2013:1045).

4.5.3. Syn på kunskap och växtlighet

En kunskapsallmänning för fler medier

Enligt respondent KF ska bibliotek som del av sitt grunduppdrag erbjuda läsning av medier såsom böcker och ljudböcker som inte är kravställd eller kopplad till undervisning (intervju 2021-04-27). Hen kallar medierna med ett annat ord för kunskapsbärare. Enligt hen möjliggör Gröna biblioteket en bredare syn på vad medier är. Vidare menar hen att växter kan förstås som kunskapsbärare som kan ”läsas”, vilket rent konkret kan innebära att kultivera växten och därigenom förstå mer om den. Gröna biblioteket medför därför en bredare tolkning av bibliotekets grunduppdrag att göra läsfrämjande insatser med hjälp av växter (ibid). Växterna i sin tur värderas enligt respondent KF på ett annat sätt än enbart för dess estetik (ibid). Parallellt med varandra breddas alltså synen på kunskap och växtlighet. Gröna biblioteket medför att Garaget blir en kunskapsallmänning för flera olika medier. Ett kunskapsmedium introduceras som traditionellt inte ses som en del av biblioteket (ibid). Därtill är kunskapen som förvaltas ett levande material och har andra krav som kräver mer regelbunden skötsel och förvaltning än till exempel en bok. Den kunskap som växten besitter har alltså vissa begränsningar eftersom växten kan utsättas för subtraktion genom till exempel misskötsel.

4.5.4. Personalkompetens

Den förvaltande gemenskapen breddas

Projektet Gröna biblioteket har anställt personal med kompetens både inom gröna frågor och pedagogik från den lokala ideella föreningen Växtvärdet (Växtvärdet 2020). Respondent KF argumenterar för att verksamheten gynnas om kompetensen i personalen på biblioteket breddas (intervju 2021-04-27). Enligt hen kan det vara värdefullt att ha personal med både pedagogiska kunskaper och olika specialistkunskaper, till exempel historiker, antropologer, biologer och ingenjörer som jobbar tillsammans med bibliotekarier (som vanligtvis har kompetens som litteraturvetare). Denna mångfald kan bättre motsvara de olika behov och intressen som besökare har (ibid). Gröna biblioteket kan enligt detta resonemang ses som ett sätt att bredda idén om vem som kan jobba på bibliotek. Detta är intressant av flera skäl. Personal med bredare kompetens kan stötta flera olika sorters lärande för besökare och enligt Bertacchini et al:s idé skapa innovation inom förvaltningen av biblioteket (2012). Denna bredd överensstämmer också med biblioteket som en mångfunktionell allmänning. Den bidrar potentiellt till att fler personer har rätt att förvalta biblioteket och därmed påverka bibliotekets innehåll utifrån Schlayers och Ostroms idé om rättigheter (1992, se Colding et al. 2013).

4.5.5. Syn på bibliotekets grunduppdrag

Garaget blir en omfördelande kunskapsnod kring Agenda 2030

Enligt respondent KF har biblioteken ett demokratiskt uppdrag att göra hållbarhet och Agenda 2030 mer tillgängligt för alla som folkbildning (intervju 2021-04-27). Folkbildningen bör beröra ”hur samhället påverkas på kort och lång sikt och vad individer kan göra för att leva mer hållbart” (ibid). I projektförslaget nämns liknande att man vill öka ”gröna bildningsnivåer” vilket kan relateras till Colding och Barthels perspektiv om att UGA:er kan bidra till ökad vetenskaplig bildning för den gemenskap som förvaltar platsen (2012). Tillvägagångssättet är att ”vanliga människor på ett mycket vardagligt sätt” implementerar Agenda 2030 (Tillväxtverket 2021).

Vidare beskrivs Gröna biblioteket som ett sätt att bidra till den ”pågående transformationen” av Malmö för att vara mer ”rättvist och hållbart” (Växtverket 2020). Men för att hållbarhet ej enbart ska vara tillgängligt för höginkomsttagare uttrycks att transformationen behöver karaktäriseras av mer än enbart hållbar konsumtion och teknologiska lösningar (ibid). Respondent KF resonerar vidare att det finns få platser idag där man kan lära sig om stadsodling (såvida man inte är digitalt väldigt kunnig och har mycket tid att investera) (intervju 2021-04-27). Det går att dra paralleller mellan ambitionen att utveckla Garaget till en central plats för kunskap och lärande om stadsodling med vad Wyatt et al. menar kännetecknar många biblioteks verksamhet: det att vara en nod för sammankoppling, styrning och omfördelning av olika kunskaper och praktiska färdigheter (2018). Den tillkomna funktionen för noden är att omfördela kunskap och färdigheter kring Agenda 2030 och ekologisk hållbarhet.

Gröna biblioteket medför ett nytt kulturellt kapital

Gröna biblioteket har potential att medföra fler värden för Garaget. Enligt Colding och Barthels resonemang kan projektet bidra till ett ökat kulturellt kapital för besökare och deltagare i verksamheternas aktiviteter (2013). Detta skulle medföra en slags kulturförändring i Garaget enligt Bertacchini et al:s idé om innovation (2012). Gröna bibliotekets uttryckta målsättning att inspireras av Agenda 2030:s hållbarhetsmål kan bidra till att denna kulturförändring sammanflätas med hållbarhetsmålen. Att implementera Agenda 2030 genom en UGA kan därför ses som utvecklande av ett kulturellt kapital.

4.5.6. Kommunalt möjliggörande

Kommunalt möjliggörande genom tillfälliga lösningar

Enligt respondent MF är Gröna biblioteket bland annat ett sätt att prova nya tillfälliga lösningar för stadsodling och mötesplatser i Garagets utemiljöer (inter-

vju 2021-04-28). Det handlar om mobila strukturer som kan skapas utan att luckra upp mark, till exempel träd i krukor, odlingslådor och med sittplatser. Tanken är att den ska vara tillgänglig för alla, även när biblioteket är stängt. Enligt respondent KF kommer arbetet sannolikt kräva att personalen på biblioteket får ta ansvar för skötsel av platsen intervju 2021-04-28. Samtidigt menar hen att skötseln på platsen inte förväntas vara omfattande eftersom prototyperna är tillfälliga under sommaren år 2021.

Tillfälliga lösningar framställs därmed som ett sätt att möjliggöra skapandet av en grönyta som är fritt tillgänglig för besökare. Att ett bibliotek skapar en tillfällig urban grön allmänning implicerar att biblioteket agerar som kommunal möjliggörare för skapande av nya urbana allmänningar i samarbete med lokalbor. I Malmö stads ÖP nämns att staden ska ha som strategi att ha en tillåtande attityd till medborgarinitiativ ”till exempel för tillfällig användning av platser som är oanvända eller inväntar att bebyggas, för kulturella ändamål, odling eller andra sociala aktiviteter” (2018:46). Det är intressant att notera skillnaden mellan att möjliggöra och att tillåta medborgarinitiativ. Garaget kan ses både som en tillåtande och en möjliggörande aktör genom att till exempel aktivt jobba med att möjliggöra skapande av både kultur, en UGA och en ”bredare” kunskapsallmänning.

4.5.7. Områdessynergier

Fördelning av grönytor

Enligt respondent KF är Gröna bibliotekets satsning ett sätt att med små medel aktivera en ”dödyta” och tillföra en grönyta i Sofielund (intervju 2021-04-27). Den utomhusyta som satsas på i Gröna biblioteket kan ses i förhållande till Sofielunds generella avsaknad av grönytor jämfört med många andra stadsdelar i Malmö. Malmö stad menar i ÖP att alla samhällsgrupper ska ha närhet till stora parker oavsett stadsdel (2018:17). De belyser att tillgången till parker inom korta avstånd leder till minskad risk för flera livsstilsrelaterade sjukdomar och förbättrad psykisk hälsa. Särskilt lyfts utemiljöns betydelse för barns sociala, fysisk-motoriska och mentala utveckling. Sett ur Dus och Zhangs resonemang tillför Gröna biblioteket en relativt liten UGA inom gångavstånd för boende i Sofielund.

5. Diskussion

Syftet med detta arbete har varit att undersöka samspelet mellan biblioteket Garaget och delprojektet Gröna biblioteket och hur det kan spela en roll för en hållbar resursfördelning. Samspelet innefattar både Garagets ordinarie verksamhet, den tillförda verksamheten för Gröna biblioteket, samt platsens fysiska utomhusmiljöer där delar av projektet äger rum. Utgångspunkten har varit teorier kring allmänningar, det vill säga gemensamma resurser som förvaltas och kan utsättas för subtraktion genom till exempel överanvändning och som är svåra att exkludera människor från att använda. Det jag kommit fram till är att samspelet mellan Garaget och Gröna biblioteket skulle kunna bidra till att platsen kan fungera som en mer mångfunktionell urban allmänning och följaktligen fördela fler olika typer av resurser. Detta kan leda till fler antal gränsinteraktioner mellan olika samhällsgrupper vilket kan bidra till exempel till ett ökat spridande av kunskap och ett ökat socialt kapital. Därmed skulle människor i större utsträckning ha möjlighet att lära sig om och praktisera hållbarhetsmålen och få en ökad välfärd. Men denna potential beror bland annat på hur projektet organiseras och hur platsen utformas. Det finns också en större risk att platsen utsätts för subtraktion.

Tillsammans med platsens utomhusmiljöer kan Gröna biblioteket fungera som ett slags skyltfönster för att bjuda in besökare till platsen. Totalt sett får Garaget fler funktioner för besökare att interagera med, vilket kan locka fler typer av människor i olika åldrar, socioekonomisk ställning, intressen och kulturell bakgrund. Att människor har en större mångfald av intressen och erfarenheter kan enligt Bendt et al:s resonemang leda till att fler gränsinteraktioner sker på platsen (2013). För människor som inledningsvis till exempel bara är intresserade av att läsa en bok på biblioteket kan utomhusmiljön stärka och attrahera dem att i större utsträckning bli del av en annan typ av gemenskap. Det kan handla om att vistas på platsen och/eller delta i förvaltningen av den. Gränsinteraktionerna kan resultera i utbyte av olika kunskaper och erfarenheter men också skapande av nya kunskaper som kan användas och delas enligt Levines resonemang (Hess & Ostrom 2007). På sikt skulle det kunna medföra att människor i Sofielund utvecklar en bättre förmåga att lösa hållbarhetsutmaningar. Det kan också tänkas stärka välfärden i lokalsamhället genom utvecklande av socialt kapital och stärkta sociala relationer. Gröna bibliotek kan alltså medföra positiva effekter i sina lokalområden.

Gröna bibliotek har ofta ett huvudsakligt fokus på minskad miljöpåverkan genom till exempel materialval och återvinning (Sahavirta 2018). Men de kan också spela fler roller. Enligt Colding och Barthels idé är gröna bibliotek en slags UGA som kan stötta många som saknar ekologisk kunskap och inte har en relation till natur och växtlighet (2013). Beroende på mångfalden bland deltagare och personalens kompetens kan gröna bibliotek därför också bli en plats för många olika interaktioner med natur och olika typer av växtlighet. Genom att förvalta platsen tillsammans och utbyta och skapa ny ekologisk kunskap kan individer utveckla ett kulturellt kapital. Utomhusmiljöerna kan därmed också vara en ”inkörsport” till att lära sig tillvarata offentliga ytor och skapa urbana (gröna) allmänningar med relativt enkla medel.

En annan roll för gröna bibliotek kan vara att inkludera grupper som saknar självklara mötesplatser i deras lokalområde. På Garaget finns en ambition att erbjuda en öppen och icke-kommersiell plats för ungdomar att mötas på (respondent KF, intervju 2021-04-27). Det finns också en ambition att involvera dem i skapandet av baksidan av Garagets utomhusmiljö, till exempel genom att ge möjlighet att bygga fysiska prototyper för stadsodling och att delta i volontärgrupper för att förvalta platsen. Det ger dem större makt och rättighet att förvalta platsen enligt Hess och Ostroms resonemang (2007). Detta kan ses som ett sätt för ungdomar att få ta ansvar, dela med sig av och skapa ny kunskap, samt bygga socialt och kulturellt kapital (se till exempel Colding & Barthel 2013; Hess & Ostrom 2007:247; Foster & Iaione 2019).

Respondent KF pekar på att ungdomar ofta saknar tillgång till den publika kulturen och att Gröna biblioteket kan stärka deras deltagande i den (intervju 2021-04-27). Enligt hans resonemang kan en individ enbart se en urban allmänning som en gemensam resurs (som den har rättighet att påverka) om den också uppfattar sig som delaktig i den publika kulturen. En allmänning blir meningslös om människor inte ser den som en gemensam resurs. Allmänningar kan alltså bidra till att människor uppfattar sig som inkluderade i publik kultur. För att inkludera fler samhällsgrupper i en allmänning är det därför viktigt att medvetandegöra hur kultur påverkar människors uppfattning av vilken rätt de har.

Samtidigt som Garaget ämnar inkludera alla så är vissa funktioner exklusiva, såsom dess utlåning av lokal för lokalinvånare och utformningen av baksidan av utomhusmiljön för ungdomar. Exkluderingen motiveras dels av att bibliotekets främsta uppdrag är att stötta lokala invånare och dels för att det saknas plats fördelad för ungdomar i Sofielund (respondent KF, intervju 2021-04-27). Att rikta sig till en specifik målgrupp kommer antagligen på sikt att skapa positiva effekter. Det kan bli en mer hållbar resursfördelning, eftersom olika typer av människor kan mötas, förstå varandra och potentiellt samarbeta.

Både Garaget och Gröna biblioteket öppnar upp en diskussion om vad ett bibliotek bör vara. Det handlar om vilka sorts funktioner det ska erbjuda, vilka

som kan ingå i personalstyrkan, samt hur biblioteket bör förvaltas. Det berör också hur nya idéer kan föras in för att anpassa verksamheten utefter invånares behov, samt utefter samtidens alltmer ökade fokus på hållbarhet. Samtidigt ökar inte nödvändigtvis budgeten utan kanske rentav minskar (se Hernández-Pérez et al. 2020).

En kritik mot Gröna biblioteket skulle kunna vara att kostnaden kan gå ut över det traditionella grunduppdraget för biblioteket (att stötta läsning). Respondent KF:s resonemang är dock att läsning lika gärna kan stöttas via interaktioner med växter och beskrivande skyltar (intervju 2021-04-27). Det är svårt att på förhand veta hur väl det fungerar, bland annat för att interaktionen med en växt kan ske på så många olika sätt. En aspekt är att det i vår tid är alltmer viktigt att alla har fri tillgång till lärande kring Agenda 2030 och att stadsodling är ett konkret sätt för biblioteket att göra det och för människor att lära sig. Samtidigt är det värt att poängtera att en tillkommen UGA också medför att dess växtlighet på olika sätt kan överanvändas och därmed utsättas för subtraktion enligt Hess' & Ostroms resonemang (2007). Biblioteksverksamheten behöver därför kunna hantera risken för en för bibliotek ny form av subtraktion.

För att tillgängliggöra fler resurser till utomhusmiljön med en minskad budget skulle Foster och Iaione peka på urban pooling som viktig för att kunna poola resurser mellan olika aktörer. Ett sådant initiativ är intressant eftersom det utmanar olika aktörer i Sofielund och Malmö att samverka kring redan existerande resurser, varav många kanske är privata, men har potential att bli gemensamma vid delning.

En intressant följdfråga är om besökare som del av en volontärgrupp också ska ta ansvar för bibliotekets grunduppdrag att tillgodose lokala behov. För att åstadkomma detta skulle det nog enligt Bertacchini et al:s idé kräva att personer utmanas i att vara innovativa (2012). Det är därför viktigt att besökare uppmuntras att föra in innovation; om till exempel endast personal gör det så kan man dessutom ifrågasätta om målet om att praktisera Agenda 2030 verkligen uppnås.

En annan kritik kan handla om de maktrelationer som påverkar vem som får ta mest plats. Garaget vill ge besökare och särskilt ungdomar rättigheter att styra utomhusmiljöns utveckling och undvika att all makt hamnar hos personalen. Samtidigt finns det frågetecken kring hur makthierarkin faktiskt ska se ut. Kanske får enbart vissa vara innovativa inom förvaltningen – till exempel genom att frångå temat stadsodling i byggandet av prototyper. Ett svar skulle kunna vara att det krävs en balansgång mellan besökares inflytande och målet att projektet ska vara praktiskt genomförbart. Det är rimligt att anta att det kommer finnas vissa särskilda rättigheter som enbart ”innehavare” (personalen) har för att möjliggöra att överenskomna regler följs. Det kanske bästa man kan göra är att försöka medvetandegöra rådande maktförhållanden och från den maktposition man har sträva efter individens och gemenskapens välfärd.

5.1. Slutsats

För att besvara uppsatsens huvudfrågeställning ges först svar på två mindre frågeställningar nedan. Av dessa är den andra frågeställningen en delfrågeställning till den första:

Vad karaktäriserar en allmänning och hur kan biblioteket Garaget och Gröna biblioteket förstås utifrån detta?

- Ett viktigt karaktärsdrag hos allmänningar oavsett olikheter är deras svårighet att exkludera användare och sårbarhet inför att utsättas för subtraktion.
- Ett ytterligare karaktärsdrag är att människor kan ha olika rättigheter till att interagera med allmänningar, till exempel kan en ha rätt att besöka, använda eller förvalta en allmänning.
- Om man inte uppfattar sig som del av den publika kulturen kan man uppleva att man inte har rättighet till en allmänning.
- Biblioteket Garaget kan förstås som en mångfunktionell allmänning, eftersom den både är en form av kunskapsallmänning, kulturell allmänning och urban allmänning. I samband med Gröna biblioteket tillförs en UGA till verksamheten.
- Sammansättningen av olika typer av allmänningar i den urbana miljön kan öka möjligheter för gränsinteraktioner.
- Även om Garaget och Gröna biblioteket är allmänningar, bygger de samtidigt på ett visst mått av exkludering för att arbeta för inkludering av vissa samhällsgrupper.

Vilken roll kan utomhusmiljöerna spela för gröna bibliotek?

De kan spela ett flertal roller, till exempel att:

- vara platsen för skapandet av en UGA.
- möjliggöra en mötesplats både för alla och för särskilda samhällsgrupper, till exempel ungdomar, med växtlighet och stadsodling även utanför bibliotekets öppettider.
- vara ett skyltfönster för biblioteket och intressera besökare som kanske annars inte skulle besöka platsen.
- ge plats åt en experimenterande verksamhet i en utomhusmiljö med tillfälliga fysiska strukturer för stadsodling.
- vara en inkörspport till att lära sig tillvarata offentliga ytor och skapa urbana (gröna) allmänningar med relativt enkla medel.

Uppsatsens huvudfrågeställning:

På vilket sätt kan gröna bibliotek bidra till en hållbar resursfördelning?

De har potential att fördela resurser för att stärka människors välfärd och lärande genom att till exempel:

- öka antalet gränsinteraktioner mellan olika individer och samhällsgrupper vilket kan leda till:
 - utbyte av kunskap
 - skapande av ny (lokal) kunskap
 - utvecklande av socialt och kulturellt kapital.
- möjliggöra att fler intresserar sig för och lär sig om att praktisera och samverka kring hållbarhetsmålen och Agenda 2030.
- fördela rättigheter och makt till invånare att påverka sin näromgivning genom att involvera lokalinvånare i skapandet och förvaltandet av en urban allmänning.
- bredda synen på vem som kan arbeta och förvalta ett bibliotek.
- inkludera särskilda grupper, till exempel ungdomar, som saknar naturliga mötesplatser.
- bidra till att öka offentliga grönytor i sitt närområde, särskilt om området har relativt få grönytor.
- Bidra till bildandet av en experimentverkstad i en kombinerad inomhus- och utomhusmiljö för allmänheten.

5.2. Metodreflektion

Vad har valet av teorier om allmänningar inneburit för resultatet? Denna uppsats har genom allmänningar bland annat lett in på frågor om rättigheter, gränsinteraktioner och subtraktion och hur detta relaterar till en hållbar resursfördelning. Allmänningar som en gemensam resurs överlappar tydligt med resursfördelning. Men eftersom begreppet är brett har en viss sällning av material behövts göras. Denna ansats har också gjort att andra teoretiska modeller förbisetts.

Varför har det varit relevant att utforska olika typer av allmänningar? För att utforska samspelet mellan Garaget och Gröna biblioteket har det varit viktigt att hitta teorier som kan undersöka Garagets och Gröna bibliotekets verksamhet, både rörande kultur, kunskap och stadsodling. Detta har gjorts till exempel genom kulturella allmänningar och UGA:er. Men allmänningar är i sig ett relativt nytt begrepp under utveckling, vilket har inneburit att det har varit särskilt viktigt att vara uppmärksam på vilka aspekter som är mest relevanta att fokusera på. Det har handlat om att balansera vedertagna delar av begreppet med andra delar som ger nya perspektiv men som inte är lika beprövade.

En exempelstudie har också en svaghet i att den saknar reproducerbarhet (Yin 2018:62). Det hade därför varit mer relevant att göra en flerfallstudie eftersom det då hade gått att jämföra resultat och dra slutsatser utifrån det. Biblioteket Garaget är dessutom ett väldigt speciellt fall eftersom det bedriver en för bibliotek i Sverige ovanlig verksamhet. Därför går det inte att anta att resultaten i denna studie skulle gälla för andra bibliotek.

De som har intervjuats är personer som jobbar med projektet och uppenbarligen tror på idéerna, vilket kan anses vara ett ensidigt perspektiv. Intressant vore därför att förstå fler perspektiv kring vilken inverkan Garaget och Gröna biblioteket har, till exempel från boende och andra aktörer både i Sofielund och hela Malmö.

Det är också intressant att fundera kring om samspelet mellan bibliotekets verksamhet och gröna bibliotekets verkligen skapar mervärden i form av till exempel fler gränsinteraktioner, eller om en UGA i sig skulle kunna bistå med motsvarande värden.

Som tidigare nämnts är projektet i ett tidigt skede och flera frågor om genomförandet förblir obesvarade. Det har därför varit svårt att förstå kopplingen mellan teorier och konkreta resultat. De analyser, diskussioner och slutsatser som lyfts bygger snarare på projektets potential. Att utvärdera projektet vid dess avslut skulle sannolikt ge annorlunda resultat.

5.3. Framtida studier

Det vore intressant att se framtida studier som fortsätter behandla betydelsen av gröna bibliotek och UGA:er för ett biblioteks verksamhet. Det skulle kunna utforskas under eller efter ett projekts genomförande.

För att göra en flerfallstudie skulle blicken kunna vändas internationellt mot andra gröna bibliotek som exempelvis har inspireras av eller lyfts fram av IFLA. IFLA:s användning av begreppet gröna bibliotek ställer inte krav på att stadsodling ska ske. Det vore därför intressant att utforska vilka fler teman en UGA skulle kunna bistå med för ett bibliotek. Det vore också intressant att jämföra Gröna biblioteket på Garaget med Naturmolnet. Naturmolnet är som tidigare nämnt en annan UGA i Sofielund (dock inte en del av en biblioteksverksamhet). Dessa skulle kunna undersökas utifrån olika resonemang om allmänningar, till exempel rättigheter och gränsinteraktioner, för att se om de skiljer sig åt nämnvärt.

I studien nämns möjligheter med att konstruera om en UGA med hjälp av tillfälliga prototyper utan att gräva i marken. Det vore dock intressant att förstå dess inverkan på platsens biologiska mångfald, jämfört med om platsen förblir en UGA under längre tid med mer permanenta strukturer och nedgrävd växtlighet. Vidare vore det också intressant att förstå om det skulle betyda någon skillnad för hur många gränsinteraktioner som sker.

Intressant vore också till exempel att dyka ner mer i besökarens upplevelser av att delta i förvaltningen av ett grönt bibliotek, hur det skiljer sig mellan olika samhällsgrupper samt hur det påverkar maktrelationer och gränsinteraktioner.

Andra studier av gröna bibliotek skulle kunna utgå från teorier om ekosocial integrering eller demokrati. Vissa skulle kunna fokusera på hur människors välbefinnande förändras ur ett miljöpsykologiskt perspektiv. Dessa skulle kunna lyfta fler perspektiv för att avgöra gröna biblioteks värde och dess samspel med bibliotekets övriga verksamhet.

Slutligen skulle forskning också kunna i större utsträckning fokusera på hur UGA:er kan spela en roll specifikt för ungdomar och barn. Barns lek och fantasi skulle till exempel kunna anses vara en gemensam resurs.

Referenser

Publicerade källor

- Barthel, S., Folke, C., & Colding, J. (2010). Social-ecological memory in urban gardens-Retaining the capacity for management of ecosystem services. *Global Environmental Change*, 20(2), 255–265.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.01.001>
- Bendt, P., Barthel, S., & Colding, J. (2013). Civic greening and environmental learning in public-access community gardens in Berlin. *Landscape and Urban Planning*, 109(1), 18–30.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2012.10.003>
- Bertacchini, E., Bravo, G., Marelli, M., & Santagata, W. (2012). Cultural commons: A new perspective on the production and evolution of cultures. *Edward Elgar Publishing, Inc.*
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder . tredje upplagan Stockholm: Liber*
- Charney, M., Hauke, P., & Sahavirta, H. (2018). Going green : implementing sustainable strategies in libraries around the world : buildings, management, programmes and services. *De Gruyter Saur.*
- Colding, J., & Barthel, S. (2013). The potential of “Urban Green Commons” in the resilience building of cities. *Ecological Economics*, 86, 156–166.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.10.016>
- Colding, J., Barthel, S., Bendt, P., Snep, R., van der Knaap, W., & Ernstson, H. (2013). Urban green commons: Insights on urban common property systems. *Global Environmental Change*, 23(5), 1039–1051.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.05.006>
- Du, M., & Zhang, X. (2020). Urban greening: A new paradox of economic or social sustainability? *Land Use Policy*, 92(April 2019), 104487.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104487>
- Egnell, S., & Ivert, A-K. (2019) Ungdomars upplevelser av trygghet och otrygghet i den offentliga miljön. *Malmö universitet.*
- Foster, S. R. (2011). Collective action and the urban commons. *Notre Dame Law Review*, 87(1), 57–134.
- Foster, S. R., & Iaione, C. (2019). Ostrom in the city design principles and practices for the urban commons. *Routledge Handbook of the Study of the Commons*, 235–255. <https://doi.org/10.4324/9781315162782>
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*.

- Hauke, P., Latimer, K., & Werner, U. (Eds.) (2013). *The Green Library - Die grüne Bibliothek*. Berlin/Munich: De Gruyter Saur
<https://www.ifla.org/publications/ifla-publications-series-161>
- Hernández-Pérez, O., Vilariño, F., & Domènech, M. (2020). Public Libraries Engaging Communities through Technology and Innovation: Insights from the Library Living Lab. *Public Library Quarterly*, 00(00), 1–26.
<https://doi.org/10.1080/01616846.2020.1845047>
- Hess, C., & Ostrom, E. (2007). Knowledge Commons. *The Open Organization*, 89–95. <https://doi.org/10.4324/9781315555003-7>
- Holmberg, A., Olofsson, M., & Sandgren, E. (2012). Från verkstadshall till vardagsrum. *Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper*.
- Huron, A. (2017). Theorising the urban commons: New thoughts, tensions and paths forward. *Urban Studies*, 54(4), 1062–1069.
<https://doi.org/10.1177/0042098016685528>
- Huron, A. (2015). Working with Strangers in Saturated Space: Reclaiming and Maintaining the Urban Commons. *Antipode*, 47(4), 963–979.
<https://doi.org/10.1111/anti.12141>
- Iaione, C., & De Nictolis, E. (2017). Urban Pooling. *Fordham Urban Law Journal*, 44(3), 665.
- Leach, M., Reyers, B., Bai, X., Brondizio, E. S., Cook, C., Díaz, S., Espindola, G., Scobie, M., Stafford-Smith, M., & Subramanian, S. M. (2018). Equity and sustainability in the anthropocene: A social-ecological systems perspective on their intertwined futures. *Global Sustainability*, 1.
<https://doi.org/10.1017/sus.2018.12>
- Madison, M. J., Frischmann, B. M., & Strandburg, K. J. (2019). Knowledge commons. *Routledge Handbook of the Study of the Commons*, II, 76–90.
<https://doi.org/10.4324/9781315162782>
- Malmö stad (2018). Översiktsplan för Malmö stad - planstrategi. *Malmö stad*.
- Olsson, J. A., & Hanson, H. (2018) Blågröna lösningar i Sofielund – Klimatanpassningsåtgärder i allt tätare städer. *Centrum för miljö och klimatforskning, Lunds universitet*.
- Olsson, S. (2012). *Social hållbarhet i ett planeringsperspektiv*. 1–11.
<http://socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2013/08/Artikel+om+social+hållbarhet.pdf%0Ahttp://goteborg.se/wps/wcm/connect/c62d9e004a2fb920b8dfbfadc899f744/Artikel+om+soci-al+hållbarhet.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=c62d9e004a2fb920b8dfbfadc899f744>
- Salonen, T., Grander, M., & Rasmusson, M. (2019). Segregation och segmentering i Malmö. *Malmö stad*.
- Smith, N., & Williams, P. (2007). Gentrification of the City. *Routledge Library Editions - The City*
- Stigendal, M. (2012). Segregation som blev utanförskap. *Immunotechnology*, 5-9.

- Svensk biblioteks förening (2019). För det demokratiska samhällets utveckling - Bibliotekslagen enligt lagstiftaren. *Svensk biblioteks förening*.
- Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*, 23(1–2), 3–12. <https://doi.org/10.1023/a:1007543313370>
- Werner, K. U. (2013). Sustainable buildings, equipment, and management. A checklist. *The Green Library - Die Grüne Bibliothek. IFLA Publications, Nr 161*, 395–404. https://www.ifla.org/files/assets/environmental-sustainability-and-libraries/GreenLibraryChecklist/greenlibs_checklist_english-german.pdf
- White Arkitekter. (2018) Stadsdelsatlas Sofielund. *White Arkitekter*.
- Wyatt, D., Mcquire, S., & Butt, D. (2018). Libraries as redistributive technology: From capacity to culture in Queensland’s public library network. *New Media and Society*, 20(8), 2934–2953. <https://doi.org/10.1177/1461444817738235>

Digitala källor

- BID Malmö (2020). <https://bidmalmo.se/se-hela-filmen-seminariet-kring-barn-och-unga-i-stadsutveckling/> [2021-08-09]
- BID Malmö (2020). <https://bidmalmo.se/tag/naturmolnet/> [2021-08-09]
- International Federation of Library Associations (IFLA). (2021). *About the Environment, Sustainability and Libraries Section*. <https://www.ifla.org/about-environmental-sustainability-and-libraries> [2021-05-14]
- Malmö stad (2020). Avstämningsmöte med Tillväxtverket. *Malmö stad*.
- Nationalencyklopedin (2021). <https://www.ne.se> [2021-05-10]
- Tillväxtverket (2018). Case Sofielund 2030:s projektbeskrivning från Tillväxtverkets projektbank. *Tillväxtverket*
- Tillväxtverket (2021). Ändring av beslut om stöd - Case Sofielund 2030. *Tillväxtverket*
- Växtvärket (2020) Project Proposal for Case Sofielund - Växtverkstad (temp. name). *Växtvärket*

Muntliga källor

- Respondent KF, intervju (2021-04-27)
- Respondent MF, intervju (2021-04-28)

Figurer

- Lantmäteriet (2021). Fastighetskartan bebyggelse (2020), Fastighetskartan mark-data (2020), Fastighetskartan kommunikation (2020) Ortofoto IRF 0. Lat-est. <https://zeus.slu.se/get/> [2021-05-04]
- Malmö stad. (2021). Delområden i Malmö stad.
- Malmö stad (2021). Folkbibliotek i Malmö stad. <https://www.malmo.se/karta> [2021-05-01]

Bilaga 1: Karaktärsdrag - Garaget

Karaktärsdrag - Garaget				
Fokus på hållbarhet	Social hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet		
Mångfunktionalitet	Kafé (mötesplats)	Kreativ verkstad (kultur, mötesplats)	Öppen scen (kultur, mötesplats)	Bibliotek (kunskap, mötesplats)
Bibliotekets grunduppdrag	Experimentverkstad	Slogan ”Hela Sofielunds vardagsrum”	Möjliggör skapande av nya mötesplatser	
Personalkompetens	Varierad personaluppsättning			
Användning och förvaltning av inomhus- och utomhusmiljöer	Invånardeltagande			
Aktiviteter	Olika aktiviteter inom verksamheten	Externa aktörer anordnar nästan 300 kulturarrangemang per år		
Fysiska strukturer	Fysiska konstruktioner, möbler, återbruk			
Områdessynergier	Delaktighet i samverkan mellan olika aktörer i Sofielund.			

Kommunalt möjliggörande	Möjliggör en kunskapsallmänning och en kulturell allmänning genom bibliotekets ordinarie verksamhet	Möjliggör skapande av nya mötesplatser		
--------------------------------	---	--	--	--

Bilaga 2: Karaktärsdrag – delprojektet Gröna biblioteket

Karaktärsdrag - delprojektet Gröna biblioteket				
Fokus på hållbarhet	Ekologisk hållbarhet (störst fokus)	Social hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet	
Mång-funktionalitet	Stadsodling på ett bibliotek			
Bibliotekets grunduppdrag	Experimentverkstad	Kopplar samman folkbildning och Agenda 2030	Kunskapsnod för transformation	Möjliggör skapande av nya (gröna) mötesplatser
Syn på kunskap och växter	Kopplar samman kunskap och växtskötsel	För in odling och växter, och deras miljöpsykologiska betydelse för ökad hälsa		
Personal-kompetens	Breddad kompetens			
Användning och förvaltning av inomhus- och utomhus-miljöer	Årstidsbaserade behov av användning av inomhus- och utomhusmiljöer	Målgrupp ungdomar inomhus och utomhus	(Experiment) öppet för alla, volontär-grupp	Kontaktyta o mötesplats mellan förvaltning, invånare m.fl. aktörer

Aktiviteter	Växteckningar, växtlån, workshops, utbildning för vuxna, personal, barn och unga. volontärgrupp			
Fysiska strukturer	Fysiska prototyper inomhus och utomhus, på fasad, mark och tak	Inbjudande visuella fysiska strukturer	En inomhus- och utomhusmiljö / dödyta, parkering, entré, grönifierad	Skyltar, skriftlig information, instruktioner
Områdes-synergier	Ökad trygghet i samband med mer rörelse i Sofielunds utomhusmiljöer	“Dödyta” används som grönyta	Årstidsanpassad samlokalisering	Ökad samverkan mellan olika aktörer i Sofielund. Beror på den också.
Kommunalt möjliggörande	Möjliggör skapandet av en UGA			

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.